Է. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,098 — Կ. ՊՈԼԻՍ, 1903 ՕԳՈՍՏՈՍ 11—24 — 1 ՃԷՄԱԶԻ ԽԻՒԼ ԱԽ', 1321 — 11 ԱՂՈՒՍՏՈՍ 1319 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

بوزانتيون
ايجنجى يومى وسياسى غزته ، صاحب امتياز ومدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه و اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٢٣-٢٥ نومرولى
دائره مخصوصه ده در

Բիւզանդիոն

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

ՀՌՈՄ (*)

(ԱՆՆՆԵՐԸ) ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆԻՆ

Կապիտոլի կատարին վրայ կանգնած, կ'դիտեմ յուզուած, այն բարձունքը ուրկէ վեր այնչափ փառքեր մագլցեր են, և նայուածքս կ'սահեցնեմ դէպի այն զառիթափը ուրկէ վար այնչափ մեծութիւններ են գահավիժեր: Տարպեան ժայռը Կապիտոլի մօտ: Ցաւխռնական քաղաքին յաւիտենական ճշմարտութիւնը եղած է այդ ու պիտի մնայ միշտ կարծես: Իր խորհրդանշանն է, իր ճակատագիրն է, իր յաւիտենականութեան կնիքն է ան:

Ոչ մէկ քաղաք, այնչափ մեծութիւններու ու գձձութիւններու, չքնաղանքի ու թշուառութեան, սրբութիւններու ու սրիկայութիւններու, արդարութեան ու անիրաւութեան, փառքերու ու անկումի, ուժի ու տկարութեան, հռչակի ու մոռացօնքի, պայքարի ու թմրութեան, փտումի ու փթթումի, հեթանոսութեան ու քրիստոնէութեան, մարտիրոսութեան ու բարբարոսութեան; քմահաճոյքի ու ակըդբունքի(?), վայրագութեան ու հեզութեան, խայտանքի ու տրտմութեան, ազնուականութեան ու ստրկութեան, հոյակապութեան ու աւերակներու, մոլեռանդութեան ու սկեպտիկութեան, պատկառելի հնութիւններու ու խիզախ նորութիւններու, աշխարհային ու կրօնական հակառակամարտութիւններու թատր եղած է դարերէ ի վեր, որչափ անբաղդատելին Հռոմ:

Միջին եղը չունի ան: Իր ամբողջութեանը մէջ, ինչպէս իր մանրամասնութիւններուն մէջ, շլացնող ծայրայեղութիւններու, խիստ հակասութիւններու, ընդոստ ելեւէջներու արձակ ասպարէզն է: Իր մեծութեան եզական յատկանիշն է դա:

Ռոմուլոսի գայլի կաթ ծծած օրէն մինչեւ այսօր ի՛նչ անհուն ու տեսլաշքեղ երեւոյթ՝ իր խիզախօրէն ելեւէջաւոր լուսագիծը դարերու օղակներուն ու պատմութեան ուղիներուն մէջ: Աշխարհի տիրապետութեան վրայ սանձարձակ կայսրութեան մը ու միլիոնաւոր բնակչութեան մը մայրաքաղաք ըլլալէ ետքը, եկած է ատեն մը ուր աւերակներու կոյտ մը միայն մնացած է իրմէն, ամայի ու լքուած: Եզականօրէն ծաղկած ու եզական քաղաքակրթութեան մը ծաւալելովը, միտքի ու արուեստի անբաղդատելի հրաշալիքներու ծնունդ տալէ ետքը, փլատակներու, մոռացութեան անկենդան թուականներ թեւակոխած է: Անդրաշխարհի համար նահատակուող նախնական քրիստոնեաներու քովը, առաջ ու ետքը եղած են սերունդներ ալ, հող այդ միեւնոյն հողին վրայ, որոնք կրօնքն ալ, արքայութիւնն ալ, իրենց արարիչն ալ ուրացած են և մարդկային ահաւոր մեծամտութիւններու, սխալանքներու, խօլանքներու, մոլորումներու արհաւիրքները թափած են իրենց չորս դին: Տարպեան ժայռը մօտ՝ Կապիտոլի, աւելի ի՛նչ անուրանալի ճշմարտութիւն, բարձրակարկառ փառքերու ու գետնաքարչ գահավիժումներու դարաւոր այս դարեւանդին վրայ:

* * *

Դեկտեմբերի քանին է: Բացառիկ կերպով խիստ ու կանխահաս ձմեռ մը ամբողջ Եւրոպան կ'սառեցնէ այս պահուս և երբ ցրտահար մեռնողներուն լուրերը, ամէն օր ամէն կողմէն շրջան կ'ընեն հեռագրական գիծերուն վրայ, մեղմ ու մեղկ մթնոլորտ մը կուգայ երկնային առանձնաշնորհում մը պարգեւել կարծես, երկնային այս քաղաքին: Աշխարհի մեծագոյն եկեղեցին, Ս. Պետրոսի վիթխարի գմբէթին գագաթը, գլուխի պտոյտ տուող բարձրութեան մը վրայ, ու աչքերու չլացուցանող(?) առատ անծայրածիր համայնապատկերի մը առջեւ պահ մը կեցած, նայուածքիս մէջը կ'փորձեմ ամփոփել Հռոմն, — որ անհունութիւնը, անմահութիւնը, յաւիտենականութիւնը իսկ է:

Վարը, պալատները, մեծարուեստ չէնքերու, յիշատակարաններու, բազմամարդ թաղերու, ծառաստաններու դէզդէզ, խռիւռնի(?) ու սփիռ գմբէթներու(?) մը կ'ծաւալի ակնարկի սահմաններէն դուրս ձորդելով, ու մինչեւ երազային մշուշներու պատռուածքին ու պատրանքին մէջը թաւալելով: Տիբեր արծաթ ժապաւէն մը կ'կապէ հարիւրաւոր եկեղեցիներու ոսկեզօծ գմբէթներուն փունջին առ: Աշխարհի բոլոր մեծութիւնները ու եզականութիւնները, հող այդ փունջին մէջ մտնալու փութացեր էին կարծես: Հոս, Ս. Պետրոսի առջեւ, համաշխարհ անհուն հրապարակը, հարիւրաւոր հսկայ արձաններու ու սիւներու մանեակով մը բոլորուած և մէջտեղը Կալիգուլայի միակտուր ու մեծաբերձ կոթողը, մշտահոս ու առատաբուղխ ջրցայտերու ու բազմաթիւ լապտերու փողփողումին մէջը կանգուն: Բովս Վատիկանի պալատը, — աշխարհի մեծագոյն յարկատը, — իր անզուգական թանգարանով, — աշխարհի ճոխագոյն թանգարանը, — և իր կրօնական ծիրանազարդ վեհապետով, — աշխարհի զինարկուներուն երկրպագողը: Քիչ մը անդին մէջտեղինները, ուր գոհար եկեղեցին, մէջը, որուն ներսը համակ ոսկի ու արծաթի ձոյլ մըն է, աշխարհի ամէնէն հարուստ եկեղեցին, եթէ երբեք այս երկու վերջին բառերը իրար չեն հակասեր, չեն վաներ, չեն ապտակեր: Աւելի հեռուն, Սանդա-Բուստընցիա(?), Հռոմի ու թերեւս բովանդակ Եւրոպայի հնագոյն եկեղեցին կ'կորսուի չէնքերու վէտվէտումի մը ետին, կորաքամակ ծերունիի մը պէս որ կ'անհրեւութանայ բազմութեան ալիքներուն մէջ: Ասդին, Բոլոնէօ(?) իր հազարամեայ հնութիւններով, պալատներու ժայռանման բեկորներով, յաղթութեան մշտնջենական կամարներով, սիւներով, հրաշալիքներով կ'տարածուի, կ'լայննայ, կ'շլացնէ աշխարհի հնագոյն ու մեծագոյն զօրութիւններէն մէկուն աճիւնները հայլիացնելով ջինջօրէն ու անջինջ կերպով: Colosseumը, աշխարհի մեծագոյն ամփիթատրոնը, բոլորակ լեռնաձեւ բուրգ մը, ուր հազարաւոր տարիներ առաջ, հարիւրօրեայ տօնահանդէսներու առիթով, ժողովուրդը զբօսցնելու համար, բիւրաւոր կատաղած ու անօթի գազաններ կ'արձակուէին իրարու դէմ, իրար բզքտելու և արիւնի հրէշային տեսքին հեշտանքը վայելել տալու համար: Վարը, Բանթէօնը, զառամած ծերունի, երկնակամարը կեղծող իր միակտուր նայուածքովը, ու պատկառելի մեծութիւններու ու հնութիւններու իր հաւաքածոյովը կ'հանգչի դարերու բարդին վրայ: Դուրինալը(?), պալատներու համախմբում մը տակ անհետացած, իտալական սիրտերուն բեւեռը կ'դառնայ և իր վրայ սեւեռուած ու ողողուն արեւի ջերմ ճառագայթները վերածնումի չատրուանացումը կ'թուին ըլլալ, իրեն յառած յուսալից նայուածքներուն համար: Հեռուն՝ քաղաքին ծայրը, Բինչիօի մշտադալար բարձունքը, կրնակը տուած Վիլլա Պորկէզէի անվերջանալի ու պատմական պարտէզներուն, հսկայ թաղարի մը մէջէն պոռթկացող չնաշխարհիկ փունջի մը պէս կ'ցցուի իր խիտ բուսականութիւնովը, մշտալէս գաղջ մթնոլորտով ու բալզամեայ այս ջերմանոցին մէջ որ Հռոմ կ'կոչուի և որ միեւնոյն ատեն ջերմանոցն է պատմութեան ու անցեալի սիրահարներուն, ջերմանոցն է հարիւր միլիոնաւոր ջերմեռանդ կաթոլիկներու, ջերմանոցն է իտալական միութեան հաւատացեալներուն որոնց սիրտը կ'զարկէ այդ անունին համբէ(?), ջերմանոցն է հին ու նոր, մեծ ու պզտիկ, վսեմ ու գեղանաքար(?), երկնաբաղձ ու աշխարհասէր, սրբասէր ու հոլանի գեղեցկութիւններու, գլուխ-գործոցներու, հաւաքածոներու, — գեղարուեստի, — երկրպագուներուն ...:

* * *

Հեռուն, լեռնաշղթաներու անհուն օղակ մը կ'դառնայ Հռոմի վրայ: Ամբողջ օղակին վարի մասին վրայ յուռթի կանաչութիւններու զմրուխտը կ'քանդակուի առանց ընդմիջումի: Կէսէն վեր մինչեւ լեռնագագաթները, ձիւնը նստած է անծիր, շլացնող ճերմակութիւնով մը օծելով բովանդակ շարքը, որուն ալ վրիւրը(?), նոյնչափ անծիր ու միապաղաղ երկինքը կ'կամարանայ մայրամուտի բուռն կարմիրներուն մէջը բռնկած: Կանաչ, ճերմակ, կարմիր, լռութեան ձեռքով հիւսուած, աննմանելի ու հրաշալի իտալական դրօշակ մը պարզելով այդպէս, ոչ նուազ իտալական խիտ կապոյտ երկինքին անդուլ(?) շրջանակուած, չքնաղ, աչքառու, բազմածալ ու լայնածաւալ: Տեսարանը գրաւիչ է ու դիւթական աւելի քան ոչինչ որ կարելի ըլլայ երեւակայել: Արեւը, ամառը, ձիւնը, ձմեռը, ջերմութիւնը, երկնակապոյտը, վերջալոյսի հուրքերը, սկսող գիշերին զովութիւնը, կանաչութիւնը, Տիբերի հանդարտ ալեակները, մթնոլորտին հեշտութիւնը, երեկուան(?) հարիւրաւոր կոչնակներէ բարձրացող թրթռումները, իրար ընդելուզուած, գոյներու, ձայներու, հակասութիւններու, զգայութիւններու, ներդաշնակութեան, տարօրինակութիւններու, եզականութիւններու տեւական ու տեսլական ծիածան մը կ'յօրինեն թեւածող անմեռ քաղաքին, — երկրային այս դրախտին վրայ:

* * *

Պօրթօ Նաուօլօ(?), քաղաքին դուրս, գետին անդիի կողմը, դէպ ի Վատիկան ու դէպ ի Ս. Պետրոս տանող արտակարգօրէն եւուզեւուն(?), նեղ ու խոնաւ փողոց մըն է: Իրիկուան ըլլալու մօտ է և կարդինալներու ժողովը վերջ գտած է: Երանելի այդ եկեղեցականները տուէ տուէ կ'սկսին վերադառնալ ժողովատեղիէն իրենց տունը: Տեսնալու արժանի բան: Ոչ մէկ հարստեական թափօր, ոչ մէկ աշխարհական փառաւորութիւն կարելի պիտի ըլլար բաղդատել այս տողանցութեան հետ: Քրիստոսի սա' ժառանգորդները կ'պարզեն զարմանահար նայուածքներու առջեւ: Անհրեւակայելիօրէն ճոխ ու փայլուն կառքերու մէջ, — որոնց նմանը ոչ իսկ խառնուած ամէնէն անուանի ու հին որբանը կամ ազնուականը ունեցած ըլլալ կրնայ պարծիլ, — կակուղ ու թաւիշէ բարձերու վրայ, երեկուան այդ խեղճուկ սեմինարիստները, կարմիր մետաքսէ ծանրազին հագուստներու մէջ պարարտօրէն պարուրուած, կուրծքերնուն վար փռած արծաթէ խաչելութիւններ որոնց վրայ ձեռքի գամերէն կախուած մերկ Քրիստոսի մը արիւնոտ մարմինը կ'հակասէ իր չուրջի բուռն այդ հարստութիւնը ու հանգստաւէտութիւնը, երկու մատներուն ծայրովը օրհնութիւն կ'ցանեն քրիսթալ ապակիներու ետեւէն ժողովուրդին հասցէին՝ որմէ կարգ մը անշահներ, աղտոտ քաւաքաղերով(?) կ'ընդունին զանոնք, և կարգ մը տխմարներ ալ, հակադարձօրէն ցեխոտ քարերուն վրայ կ'ծնրադրեն գլխաբաց ու վիզերնին ծուռ: Բայց կառքերը կ'քալեն, աշխարհի լաւագոյն սերունդէն առնուած վիթխարի, կայտառ ու անարատօրէն սեւ զոյգ զոյգ երկարապոչ ձիերով, որոնք սեւ փայլուն կառքին, սեւ բարձրադիր գլխարկով սեւազգեստ զոյգ մը կառապաններուն հետ կ'ներդաշնակուին, իբր թէ իրենց անհաշտ քէնը ու տեւական սուգը ցոլացնելու համար, Պապին ձեռքէն Հռոմի գրաւուած ըլլալուն առիթով: Բայց իրենց ձիերուն, կառքերուն ու կառավարներուն սուգ պահել տուող այդ եկեղեցականները, որոնք հոգեկան կեանք քարոզող Յիսուսի մը՝ աշխարհական իշխանութեան ամէնէն ծարաւի ու ախորժողներ են, այսօր չեն գիտեր ինչո՞ւ դունագեղ թաւիշներու, մետաքսներու, ոսկեղէններու, ադամանդներու, մանուկներու առաւելի մը տակ կ'ծածկեն ինքզինքնին, իրենց նորոգ ածիլուած ու բարի մարսողութեան մը ապահովութեան տակ վառվառ դէմքի մորթերնին ցուցադրելով կառքերուն capitonné խորքերուն մէջէն, պարահանդէսէն վերադարձող հարուստի նորահաս տղաքներու պէս: Կառքերը բազմաթիւ ու արագ կ'սուրան(?) տունէ տուն, ձիերուն պայտերուն միօրինակ ու ահաւոր դոփիւններուն մէջէն վեհապանծ ու անմեռհայելի(?) բան մը հեռաւորութիւնը ու տպաւորութիւնը ձգելով մեր՝ հասարակ մահկանացուներուս վրայ. երբ քահանաներ, բայց խեղճ ու կրակ, օրերով չածխուած, աղտոտ, աղքատ, անոնք ալ մեզի պէս հասարակ մահկանացուներ, քովերնուս կ'անցնին, լռիկ երեւոյթով մը մեզի կ'մօտենան ու ձեռք կ'երկարեն: Ձիւնորմներու միջոցով քարոզող Յիսուսի մը վարդապետութեան մէջ, դրամի, պաշտօնի, տիտղոսի առանց hiérarchie: Հոն, փայլեան մը անդին, կարդինալները, եկեղեցիի իշխանները, ինչպէս որ կ'կոչեն իրենք զիրենք, ձեռքերնին կ'երկարեն մեզի երկնային օրհնութիւն ցօղելու համար վրանիս, իսկ թէ հոս, քայլ մը անդին նոյն Քրիստոսին աշակերտները, déguenillé, ձեռքերնին կ'քանան տասնոց մը մուրալու համար: Օ՜, այո՛, մեծ, ռազմականք վառուած արարածներ, եկեղեցական զգեստով խեղճեր և որոնք մասի վրայ չէ որ կ'հաչուէին, օրուան հացերնին մուրացող, ոչ չատ հեռու կրօնքին գերագոյն պետին ախոռէն ուր դանուող բազմաթիւ galaի պաշտօնական և կէս-պաշտօնական կառքերը ոչ մէկ արքունական ախոռի մէջ կարելի է գտնել և Վատիկանի պալատէն՝ ուր եղած հրաշակերտներուն, հնութիւններուն, մօզայիքներուն ու հարստութիւններուն գին ու սահմանը գտնալ մարդկային ուղեղի գործ չէ եղած երբեք:

* * *

Կէս գիշեր: Թատրոնները, երեկոյթները, զբօսարանները, պարահանդէսները կ'պարպուին և զուարթ ամբոխին մէջէն լուսեղէն գիծ մը կ'քաշեն պարբերական կառքերը, որոնք հոլանի, ադամանդազարդ ու ճոխազգեստ սիրալի ու փափկիկ ազնուականուհիներ ու փարթամուհիներ կ'փոխադրեն: Ասուպներու պէս կ'անցնին անոնք, ժանեակներուն մշուշին ու գոհարներուն փայլատակումին տակ նշմարելի ընկողմանած, կարծես անուրջներու մէջ, մինչդեռ վարը մայթերուն վրայ ոչինչ կրնայ այնքան զատել իրականութիւն ըլլալ, որքան հոլեր թափառական աղջիկներու, որոնք ինքզինքնին ծախու հանող պատառ արդուզարդերով, պզտիկ պարապ դրամապանակներ ձեռուընին, ժամերով վեր վար կ'պտըտին մայթերուն վրայ սառ անոր կառչելով, հանդիպողներ նետելով, խնդալով լպիրշօրէն և առաջարկելով ըլլալ աւելի հոլանի անշուշտ, քան կառքերուն խորէն երազայինօրէն նշմարուած նորըը ու սերը! այդ զարմանքները:

* * *

Հոյակապ պալատներու ոսկեզօծ դահլիճներուն առջեւ, բոպիկ ու անշապիկ տղաքներ, գիշերին խոնաւութենէն թրջած մարմար քարերուն վրայ փորի վրայ պառկած, բազուկնին գլուխնուն բարձ, խոնարհ երեւոյթով, կ'խական խորունկ քունի մը մէջ թաղուած: Հարիւրաւոր Ֆրաֆրչէ, թշուառ արարածներ ամենքն ալ, խարխլած ծերունի կամ մանուկ տղաքներ՝ մեծ մասով, մարմնով լարուածներ ձեռուընին, կէս մէջքերնուն վար ծռած, գետնաքարչ, ոտքերնին քուրձերէն, փողոցի ցեխերուն ու աղբիւսներուն մէջէն սիկառի ծայրեր կ'փնտռեն ու կը ժողվեն: Եւ ոչինչ կայ աւելի կսկծալիօրէն թախծագին քան լայն պողոտաներու մէջ, լուսաւոր չէնքերու չուրջին առջեւ, թոյլ, պարապորդ ու զուարճասէր ազնուականութեան մը ու զբօսաշրջիկներու չուրջը պտըտող, դարձդարձով, տողանցող տրտում ու աղօտ այդ կենդանութիւնները լոյսի, մութին մէջ, որոնք գերեզմաններու ու փառաւոր չիրիմներու չուրջը լճացող ճահիճներուն վրայ ցատքռտող ու աշխարհի ունայնութիւնը ու անէծքութիւնը լացող չրջմոլիկ հոգիներն են կարծես: Անոնք ցաւագար ու պատառատուն, ասդին սիկառի ծայրեր կ'խուզարկեն, անդին իրենց քոյրերը ու աղջիկները թերեւս, իրենց արհեստին ընթացքով ճոխապէս ու պարզօրէն հագուելու ստիպուած, փողոց փողոց ուրիշ բան կ'փնտռեն որսալու: Հանգոյց կ'ծախեն: Անոնք ալ հացի մը համար:

Եւ, կէս գիշեր չատ անցած, գրեթէ առտուան դէմ, երբ կ'կէն(?) անդամ Հռոմի պատմութիւնը կարդալէ ետքը անկողին կ'նետուիմ, չեմ կրնար չի կրկնել ինքնիրենս: Տարպեան ժայռը մօտ՝ Կապիտոլի, աւելի ինչ անուրանալի ճշմարտութիւն, համեմատական բարձրակարկառ փառքերու ու գետնաքարչ գահավիժումներու դարաւոր այս դարեւանդին վրայ:

Հռոմ. ԶԻԹԹԻ-ՍԱՐԱՖ.

(*) — Հռոմ:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒՐՈՊԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԴԵՍՊԱՆՔ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՔ

Գերման Կայսրն և Զարն Ուաշինկդընի մէջ իրենց դեսպաններուն գործունէութենէն գոհ մնացած չեն թուիր վերջին մէկ տարուան միջոցին: Ինքնայայտ իրողութիւն է թէ Կայսեր որոշ քաղաքականութիւնն է սիրաշահիլ ամերիկեան կառավարութիւնն և ժողովուրդը: Ինքն գաղտնի չի պահեր զայս: Այս նպատակաւ Հայնրիխ իշխան հոս ղրկուեցաւ, Մէթէօր մրցանաւը հոս շինուեցաւ, և Օր. Էլիս Րուզվելդի ձեռամբ մկրտուեցաւ, Մեծին Ֆրետրիքի կոթողն ամերիկեան ազգին նուիրուեցաւ, արձաններու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը Հարվըրտի Մուզէումին ընծայուեցաւ, և հուսկ ուրեմն, Բիլլ Նաւահանգստին մէջ Դեր-Ծովակալ Իւանսի(?) և իւրայնոց փառաւոր ընդունելութիւն մը տրուեցաւ: Այս վերջին խրախճանութեան առթին խօսուած բաժակաճառեր այնքան թափանցիկ էին որ անոնց նպատակն որոշ էր ամէնուն: Կայսրն Հարաւային Ամերիկան չահագործել կ'ուզէ, և իր առանձին(?) վրայ ոչինչ կայ այնքան արգելիչ և խափանարար, որքան Մոնրոյի հռչակաւոր վարդապետութիւնը: Անհրեւակայելի է որ Կայսրը խորհի թէ հակառակ ամերիկեան կառավարութեան կամաց կրնայ մաս մը գրաւել Հարաւային Ամերիկայէ: Գերման բանակն անյաղթելի կրնայ ըլլալ, սակայն գերման նաւատորմին համար անանկ բան մը չի գրուեցուիր, և ովկիանոսին այս կողմը տեղի ունեցող պատերազմի մը մէջ նաւատորմն է որ պիտի խօսի, և հաչիւը պիտի տայ իր քաջութեան: Գերման նաւատորմն այս եզերաց վրայ իր դէմը պիտի գտնէ ոչ միայն ամերիկեան նաւատորմը, որուն հաւասար է այժմ, այլ աւելի մեծ ոյժ մը, որոյ առջեւ պէտք է ծռէր սարսափին, այն է Բրիտանական Նաւատորմը: Մոնրոյի վարդապետութիւնն անգլիական է ծագմամբ, և ամերիկեան է որդեգրմամբ: Ճորճ Քէնինկ յղացաւ և Ճէյմս Մոնրօ նուիրագործեց զայն: Ֆօն Հոլէպէն, Ուաշինկդընի նախորդ գերման դեսպանը, ըրաւ ինչ որ կրնար ընել Կայսեր այս քաղաքականութիւնն Ամերիկայեաց սիրելի ընելու, սակայն չյաջողեցաւ: Կայսրը յանկարծ յետս կոչեց զնա իր անյաջողութեան համար, և անոր տեղ ղրկեց զՊարոն Շթէրնպուրկ, որ Մր. Րուզվելդի անձնական բարեկամութիւնը կ'վայելէ: Սակայն յանցանքը Ֆօն Հոլէպէնի՞ն էր թէ իր ջատագոված քաղաքականութեան: Ցորչափ Կայսրը կը հետամտի նոյն քաղաքականութեան, դեսպանաց փոփոխութիւնը տարբերութիւն չի կրնար ընել: Այժմ քաղաքական չրջանակներու մէջ զրոյց մը կայ թէ Ռուսիա եւս իր Ուաշինկդընի դեսպանն յետս կոչած է, քանզի Քասինի Կոմս անկարող եղած է համոզել ամերիկեան կառավարութիւնն որ հաւանի Ռուսիոյ կողմէն Մանչուրիոյ միայնուն գրաւման: Գերման և Ռուս դեսպաններուն հոս կանչուելուն մէջ քաղաքականութեան զուգահեռական երկու գծեր կ'նշմարուին, որոց մին կ'դպչի Հարաւ. Ամերիկայի, իսկ միւսը՝ Ծայր. Արեւելքի: Նոյն հարցումը կրկնենք: Յանցանքը Քասինի Կոմսի՞ն է թէ իր ջատագոված քաղաքականութեան: Եթէ Լամստորֆ Կոմսն անձամբ Ուաշինկդընի մէջ դեսպանութիւն ստանձնէր, արդիւնքն աւելի տարբեր պիտի չըլլար:

Քանի մը տարի առաջ Քասինի Կոմսին Ուաշինկդընի ռուս դեսպան անուանումը լրագրական երկար մեկնաբանութեանց առիթ տուաւ: 1898 տարին Մ. Նահանգաց պատմութեան մէջ դիպուածոց թուական մ'էր: Այն տարին տեղի ունեցաւ Սպանիական պատերազմը, և այն տարին էր որ առաջին անգամ Ամերիկեան կառավարութիւնը գաղթային ձեռնարկներու սկսաւ, և հետեւաբար կ'պահանջէր ձայն ունենալ Ծ. Արեւելքի գործոց մէջ: Ռուսիա երկար տարիներէ ի վեր պատրաստած էր իր ծրագիրն ի մասին աշխարհի այդ մասին, և իրաց ընթացքն հարկ անհրաժեշտ ըրաւ որ ամերիկեան կառավարութիւնը սիրաշահէր իր քաղաքականութեան գործադրման: Այս գործին համար այն առանն ընտրեցաւ թէ ոչ մէկ մարդ այնքան յարմար էր որքան Քասինի Կոմս, քանզի նա առանձին Բէքինի դեսպան եղած ըլլալով, չինական խնդիրը լաւագոյնս ուսած էր: Տարակոյս չկայ թէ ռուս դեսպանը փորձառու դիւանագէտ մ'է, կրթուած ռուս քաղաքականութեան ճկուն դպրոցին մէջ, և չատ լաւ կ'հասկնայ իր կառավարութեան նպատակները Ծայր. Ասիոյ մէջ: Բայց սատի(?), յայտ վարպետ է դիւանագիտութեան այն մանուածոյ ճիւղին մէջ որ Ռուսիոյ յատուկ է:

Ռուս կառավարութիւնը թերեւս չէր կրնար գուշակել Չինաստանի մէջ Կափամարտիկներու չարժումը, որ իրաց չատ աւելի արագ ընթացք մը տուաւ քան կարելի էր սառ(?): Ռուսիա յանկարծ ստիպուեցաւ լուծել խնդիրներ որոց նկատառութեան թերեւս երկարագոյն ժամանակ տալ կ'ուզէր: Ռուսիա նպատակ ունէր վերջնապէս գրաւելու զՄանչուրիա և Կորէա, Կափամարտիկներու չարժումը պատուական առիթ մը տուաւ զինուորական գրաւման: Անգամ մը գրաւելէ վերջ, աւելի դիւրին էր պահել զայն քան պարպել և յետոյ վերստին գրաւել: Ամերիկեան ժողովուրդը կ'խորհի թէ Չինաստան առեւտրական մեծ կարելիութիւններ ունի, և պէտք է ապագայի առաւելութեանց մէջ իր բաժինն ունենայ: Այժմ առեւտրական այս դաշտին ամէնէն խոստմնալից մէկ մասը (Մանչուրիա) Ռուսիոյ ձեռքն է: Չինաստանի Միացեալ Տէրութեանց հետ կնքած դաշնագրին զօրութեամբ, Ռուսիա իրաւունք չունի զՄանչուրիա պահելու: Ամերիկեան կառավարութիւնը համոզելու համար Քասինի Կոմս խոստացած է ամերիկեան վաճառականութեան նոյն առաւելութիւնները, զորս պիտի վայելեն ռուս վաճառականք, և որոցմէ պիտի զրկուին անգլիական, ճարոնական և այլ օտարազգի վաճառականք: Սակայն ենթադրելով թէ Ռուսիա միջազգային հաւանութեամբ կնքուած դաշնագրի մը տրամադրութիւնը բեկանելու համար ամերիկեան կառավարութեան հաւանութիւնն ստանայ, ինչ երաշխաւորութիւն կայ որ կարճ ժամանակէն ամերիկեան կառավարութեան հետ ըրած համաձայնութիւնն եւս պիտի չբեկանէ: Այս պարագային Միացեալ Նահանգք պիտի կորսնցնեն թէ՛ իրենց արժանապատուութիւնն աչքերու առջեւ և թէ Չինաստանի առեւտուրը:

Անգլեւասքան(?) հոգեբանութեան օտար են դիւանագիտութեան մէջ ռուսական միթոտները: Ըսել չեմ ուզեր թէ ամերիկեան Քոնկրէսն յանձնաժողով(?) անկեղծ մար-

ԲԱԽՏԻ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ԶՈՀԵՐԸ (81)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ԻՏԱԼԵԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԺԲ

—Վտանգաւոր չէ՞ այս ջուրը, համարձակեցաւ հարցնել Բարմէլա:

—Ասիկա կրնայ անոր օգտակար ըլլալ և ոչ թէ վնասակար: Հաւատա՛ Աստուծոյ:

—Եւ եթէ չարունակէ՞ արհամարհել զիս:

—Այն ատեն, ասիկա կ'նշանակէ որ ուրիշ մը կ'սիրէ և այս սիրոշարակը(?) չի բաւեր: Այդ պարագային, պէտք է գիտնալ թէ ո՛վ է այն կինը զոր կ'նախընտրէ, և այդ կնոջ չալիկին կամ չրջազգեստին մէկ կտորը կ'բերես ինծի, ըլլա՛յ բուրդ, կտաւ կամ մուլին: Պէտք դեղթեւ(?) զայն: Թարմ կեռասնի մը վրայ գամով մը և քանի մը գնդասեղներով պիտի փակցնենք զայն այդ կտորը, և դուն այդ կնոջ բնակած տան հորին մէջ պիտի նետես այդ դիւթական կեռասնը: Գնդասեղներուն խայթուածները(?), աղջիկս, տառապանք մ'է, և գամը՝ վիշտ մը որմէ պիտի չբուժուի երբեք: Հասկցա՞ր:

—Աղէ՛կ, աղէ՛կ, մրմռաց Բարմէլա որ կ'յուզուէր Ռաֆայէլէի անհաւատարմութեան ի յուշ: —Երթա՛նք, երթա՛նք, ըսաւ Աննարէլլա, որ այլ եւս չէր կրնար կենալ:

—Շնորհակալ եմ ձեր բարեխօսութենէն, —ըսէ Բիւրաքադէլլա(?):

—Շնորհակալ եմ, աւելցուց նաեւ Աննա:

—Աստուծոյ չնորհակալ եղէք, պատասխանեց մոգուհին:

Եւ նորէն ծունր եկաւ և աղօթեց ջերմագին, մինչ խոչոր սեւ կատուն կը մլաւէր մեղմիւ և փարդագոյն ցուլը(?) կը քակէր ոտքերնին: Երկու կիները դուրս ելան, մտահոգ, մտադրաց: —Այս կախարդութիւնը լաւ բան չէ, ըսաւ Աննարէլլա մելամաղձոտութեամբ:

—Ան ատեն ի՞նչ ընելու է, ի՞նչ կրնանք ընել, հարցուց Բարմէլա ձեռքերը գալարելով և աչքերն արտասուալից:

—Ոչինչ, ըսաւ Աննարէլլա ծանր ձայնով մը:

Իջան ծանր ծանր, յոգնած և պարտած մոգուհիին այս երկար տեսարանէն, որ իրենց մտքին(?) պարզութենէն չատ վեր էր, և զգացումներու այս պրկումէն ուժաթափ: Մարդ մը վեր կ'ելնէր յամրօրէն Զէնդօկրատէի սանդուղին աստիճաններէն և մոգուհիին տունը կ'երթար: Տօն Բասքուալինօ տէ Ֆէօն(?) էր, ոգեհարցը: Երկու կիները չտեսան զայն: Կ'քալէին, իրենց վրայ աւելի ծանրանալու զգալով իրենց դժբախտ գոյութեան բեռը, վախնալով որ կ'անցնին քրիստոնէաներու նեղուցէն(?) եղած սահմաններէն, վախնալով որ իրենց սիրելիներուն գլխուն վրայ կ'հրաւիրեն աստուածային խորհրդաւոր վրէժխնդրութիւնը:

ԺԳ

Ջէզարինօ և Լուիզէլլա Միրակոլօ, այս անձրեւոտ իրիկունով, սովորականէն(?) կէս ժամ կանուխ, այսինքն ժամ 9ին գոցած էին իրենց խանութը: Եւ յետոյ, այս դէչ օրով, «կէօօօ»ի նմանող այս տաք հովմով, որ տաք անձրեւ մը կ'մաղէր, քիչ մարդ կար փողոցներուն մէջ և մէկը չէր գար երկու քիլօ խահուէ, չիչ մը թօնեաք կամ չաքարահաստ ուզելու: Այս ժամուն և այս փոթորիկով, չատ չատ ներս կ'մտնէր հացի համար չաքարահատ դնող մը, որ հալի հատաք մը կ'հանէր արդէն տաք խանութին մէջ և իր թաց կօշիկներովը կ'աղտոտէր գետնին մարմարը: Այն իրիկունը չատ դէչ եղած էր, ինչպէս արդէն ամբողջ ամառը, և Լուիզէլլա, վհատած, նոյն իսկ փախուստ ունեցած չէր գիւղագնացութեան երթալ ի Սանդօ Ճօրիօ(?), Նաբոլիի չրջակայից քաղքենիներու սիրական վայրերէն մին: Իր ընտանիքին խաղաղութեան վրայ, ինչպէս Նաբոլիական երկինքին վրայ, չատ ամպեր կուտակուեր կ'սեւնէր, որով չէր կրնար սիրտ ունենալ խանութէն հեռանալու: Եւ յետոյ, առանց առեւտրական գործերով զբաղելու, իր զաւկներուն հետ տան մէջ մնացող հարուստ խանութպանուհի իր պզտիկ փառասիրութիւնը մարած էր, և ատենօք փառաւէր քաղքենիի իր ուրախութիւնն եղած Ռօսի ապարանքին իր յարկաբաժնէն կ'ելնէր, ճաչի ատեն միայն դառնալու, յետոյ իսկոյն դուրս ելնելու և իրիկունը պառկելու համար միայն դառնալու նպատակաւ, Տղոց հետ մնալու էր: Փոքրիկն Անէզինա, որ հինգ երեք տարու էր, քաղաքոյշ, խաղաղասէր և խոհեմ աղջիկ մ'էր: Տուն անգամ խանութ կուգար մօրը քով, առանց չաքար կամ քօնֆէդդի ուզելու, հաչուեխեղանին ետեւը կ'պահուըտէր և լռիկ մնջիկ կը կորստէր թուղթի այն փոքրիկ երիզները զոր վառելայի պէս կ'դնեն երկու չաքարահատներու միջեւ, գաւաթները զրկուելիք տուփերուն մէջ: Անէզինա օգտակար կ'ըլլար, առանց աղմուկ հանելու, առանց տաղտուկ պատճառելու, կ'բռնէր որ առեն չղրկեն զինք և տան մէջ չգոցեն, խոնարհութիւնին և անձնականութիւնին հետ որք միշտ իրարու հետ կ'վիճաբանէին: Մայրը, կաթէն կտրած ատեն, ուզած էր սպասուհի մը բռնելու պերձանքը վայելել, Թօսքանուհի մը, որպէսզի փոքրիկ սիրուն արարածը նաբոլիական գաւառաբարբառը չսորվի, բայց մտածելով, և կարգ մը նախազգացումներու դառնութեան մասնուած, եւ կեցած էր այս գաղափարէն: Աղջիկն այնպէս դէչ աղէկ կ'մեծնար, և ժամերով անկէ բաժնուած չմնալու և տուն դարձած ատեն անոր մելամաղձութիւնը չտեսնելու համար Լուիզէլլա թոյլ կուտար որ աղջիկն երբեմն խանութ բերուէր: Երբ Անէզինա առտուն իր մօր մեկնիլը կ'տեսնէր, ետեւէն կ'վազէր առանց լալու, առանց պոռալու, և անոր չրջազգեստը կ'բռնէր առանց խօսք մ'ըսելու, անոր երեսը նայելով և նայուածքով հարցաքննելով: Մայրիկը կ'հասկնար խանդաղատելով և այնքան հեզաբար ու հնազանդ տեսնելով, կ'ուզէր մխիթարել զայն և խոստում կուտար որ ցերեկին վաճառատունն բերել պիտի տար: Աղջիկը, ապահովելով իր պզտիկ թեւերը կ'քակէր միր թէ կ'համակերպէր սպասելու: Ուստի, երբ ի վերջոյ սպասուհին դուռը կ'քախէր ու ներս կ'մտնէր իր լէբքայէ չրջազգեստով և յարդահիւս գլխարկով, Անէզինա, մեծ աղջկան մը պէս, կ'մօտենար իր մօրը, և գլխարկը խանութին ներսը կ'պահէր, առանց չատակերութեան(?) փափաքի, ուրախ ըլլալով որ մօրը քով կ'գտնուէր, բարձր հաշուեխեղանին ետեւ: Միայն, անցնելէ ետք այս առաջին վայրկեանին ուր իր պզտիկ աղջկան ժամանումին հոգեկան հրճուանք մը կ'պատճառէր, մայրը նորէն կ'տխրէր: Ա՛հ, ինք երազած չէր խանութին մէջ մնալ օրը 12 ժամ, չօքօլա ու քարամէլ ծախել, թուղթէ եղջերաձեւ պահարաններ և փայտէ տուփեր լեցնել, հասարակութեան ծառայելու միշտ պատրաստ, մինչ փոքրիկը կ'կորսնէր իր թուղթերը, լռիկ մնջիկ, մեծ աղջկան մը խոհմ. քով: Ինք երազած չէր որ իր աղջիկն ալ խանութպանուհի ըլլար: Լուիզէլլա անչուշտ չէր արհամարհեր խանութպանի կեանքը, բայց կ'ուզէր տան տիրուհի ըլլալ, ոչ թէ խանութի, ամուսինին և ոչ՝ վաճառուհի, ընտանիքի մայր և ոչ՝ խանութի պաշտօնեայ: Այսպէս երազած չէր: Կ'ուզէր ինք անձամբ կարել աղջկան ճերմակեղէնը, հագուստները, և անոր բան մը սորվեցնել, դաշնակ մը, խմբոյ մը, ասեղնագործ մը չինելու եղանակը, վերջապէս ինչ որ խանութն այլ փառաւոր ժառանգութիւն է երջանիկ ամուսիններու:

ՏԻԿԻՆ ՄԱԹԻԼՏ ՍԵՐԱՕ

Թարգմ. ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ (Շար.)

մին մ'է: Պատերազմէն առաջ Բոնկրէոն ի լուր աշխարհի հռչակեց թէ Քուպայի վրայ ո և է իշխանութիւն պիտի չվանանչնար, սակայն իր այս խոստումին ամենայնիւ հաւատարիմ չմնաց: Սակայն դիւանագիտութեան մէջ խաբէութիւն կամ խոստումները գործադրելու դժկամակութիւն ամերիկեան կառավարութեան աւանդական մեթոտները չեն: Թէ' կառավարութիւնը բոլորովին տարբեր սկզբունքներու վրայ հիմնուած է, և թէ հանրային կարծիքը չի թոյլատրեր այդ օրինակ ընթացքի մը: Ուրիշ կառավարութիւն մ'այդչափ մեծամեծ զոհողութիւններ ընելէ վերջ Քուպայի անկախութիւն չէր տար: Ամերիկա չէր կրնար չտալ: Մանջուրիոյ մէջ Ռուս մեթոտք, հոն սրտանց կապուածանօք կ'զխուրին: Քասինի կոմս մէկ կողմէ չյաջողեցաւ համոզել ամերիկեան կառավարութիւնը' կնքել Ռուսիոյ հետ դաշնագիր մը, ի մասին Մանջուրիոյ, միւս կողմէ նոյնչափ անյաջող եղաւ համոզել Ռուսչինկէրնի իշխանութիւններն որ կատարելագործեալ իրողութիւն մը համարին չինական այդ նահանգին Ռուսիոյ կողմէ յափշտակումը: Ամերիկեան կառավարութիւնը տակաւին կ'պնդէ թէ միջազգային դաշնագիրը տառով և ոգւով անխախտ պիտի գործադրուիլ, թէ աշխարհի վաճառականութեան առջև բացուած քանի մը խոստացուած դրունք պարտին բացուիլ, և թէ չինական երկիրներուն գրաւման համար Ռուսիոյ կողմէ ի գործ դրուած ջանքեր պարտին դադրիլ: Անոր ամերիկեան երբեակ պահանջը Ռուսիայէ' չինական գործոց մէջ, և տարակոյս չկայ թէ այս պահանջին մէջ ամերիկեան կառավարութիւնը կ'վայելէ գոնէ Անգլիոյ և Ճապոնի բարոյական (և ի հարկին նիւթական) աջակցութիւնը: Քասինի կոմս անկարող եղած է համոզել Մր. Րուզվէլդի դահլիճն որ հու կինայ չնչուել այս կէտերը:

Ամերիկեան արտաքին գործոց նախարարութիւնը խղճամիտ և կարող ձեռքերու մէջ է: Գնդապետ Ճօն Հէյ կատարելագործեալ դիւանագէտ մ'է, բառին բարձրագոյն և ազնուագոյն իմաստով: Քառասուն տարիներ առաջ մեծ Նախագահին, Աբրահամ Լինքընի, անձնական քարտուղար եղած, յետոյ նորա կենսագրութիւնը գրած է որ իր գլուխ գործոցն է, իբր գրական արտադրութիւն մը, և յետոյ Լոնտոնի մէջ ամերիկեան դեսպան եղած է: Արեւելեան Եւրոպիոյ ո'չ մէկ վարպետ դիւանագէտը կրնայ զՃօն Հէյ անխախտաձեւելի կացութեան մը մատնել: Դիւանագիտութեան մէջ այս մեծ մարդուն նշանաբանն եղած է Ոսկեղէն Կանոնը.—Ընել ուրիշներուն ինչ որ ինքն կ'ուզէ որ ուրիշներ ընեն իրեն: Անա ճիշդ նոյն սկզբունքով պնդած է որ Չինաստան պարտի ուրիշ ազգերուն տալ նոյն առեւտրական առաւելութիւնները, զորս յօժար կ'թուի տալ ամերիկեան վաճառականաց: Մեծ դժբախտութիւն է որ ամերիկեան Բոնկրէոսական դրութեան տակ Դահլիճին անդամք ձայն չունին Խորհրդարանին մէջ, ինչպէս Եւրոպայի Բարլամէնդական դրութեան տակ ունին: Ապա թէ ոչ Ճօն Հէյ, իբր արտաքին գործոց նախարար, իր փորձառութեամբ մեծ ծառայութիւններ կընար մատուցանել երկրին: Բոնկրէոսին անդամներէն շատերը անոր յառաջդիմական և լուսամիտ քաղաքականութեան վերահասու չըլլալով, մերժած են իր կնքած առեւտրական դաշնագիրներէն մի քանին, ի մեծ կորուստ ընդհանուր վաճառականութեան: Պզտիկ, փոքրոգի մարդիկ չեն կրնար գնահատել մեծ մարդոց արժանիքը: Մեծ մարդ մը գնահատել կ'նշանակէ թէ գնահատողը կարող է գոնէ անոր ոտից տակ նստիլ և բան սորվիլ: Այսպիսի անձնաւորութիւնք մարդկութեան Մօն Պլաններն են, որոց սարերը դիտել մեզ հասարակ մահկանացուներուս յոյժ դժուար է տարրոտէն:

Բառ մը եւս Ռուս—Ճապոնական խնդրոյն ուրիշ մէկ ձեւին մասին: Ճապոնի ժողովուրդն այնքան արագ կ'աճի որ «կղզի կայսրութիւն»ն անբաւական է պարունակել ազգը: Գաղութներ հաստատել այնքան էական է Ճապոնի համար որքան իր եւրոպական հզօր դաշնակցին' Անգլիոյ համար: Քորէա բնական դաշտ մ'է Ճապոնի ժողովրդեան ծաւալման համար: Սակայն տես որ այս չարժուած հակառակ կ'ընթանայ Ռուսիոյ հեռանկատ քաղաքականութեան: Ի դէպ պատերազմի, ամերիկեան համակրանքն ո'ր կողմ պիտի հակի: Խնդիր մ'է այս որ այժմէն իսկ սկսած է յուզել ամերիկեան մամուլը: Ոմանք կ'ըսեն թէ այսպիսի պատերազմի մը մէջ Ռուսիոյ յաղթահարուիլը կ'նշանակէ քաղաքակրթութեան յետադարձումն և «դեղին վըտանգ»ին յառաջացումը: Յաղթական Ճապոն կրնայ զՉինաստան իր դարաւոր քունէն արթնցնել և արդի զէնքերով զինել ույժ մը որոյ դէմ մաքառիլ դժուար պիտի ըլլայ: Ոմանք կ'ըսեն թէ այս խնդրոյն մէջ արդարութիւնը Ճապոնի կողմն է, և Ճապոնի յաղթելովը Չինաստանի առեւտրական չուկային բոլոր դրունք աշխարհի առջեւ բաց պիտի ըլլան, մինչդեռ եթէ Ռուսիա յաղթական ելնէ, այդ դրունք յաւիտենապէս պիտի փակին: Տարակոյս չկայ թէ Քաղաքակրթութեան դատը Ճապոնի կողմն է, և չինական վերջին միջազգային արշաւանաց ատեն Ճապոնի բանակն աշխարհի ցոյց տուաւ բարեկրթութեան և կարգապահութեան անմոռանալի դասեր, զորս չկրկնելով պարտէին օրինակել Քրիստոնեայ կոչուած ազգերուն բանակները: Ամէն Քրիստոնեայ կոչուած ազգեր քաղաքակրթեալ չեն, և ամէն ոչ—Քրիստոնեայ ազգեր բարբարոս չեն: Դաւանանքի հետ գործ չունինք, գործերը թող խօսին: Այս հիման վրայ Ճապոն աւելի արժանի է համակրանաց քան իր հզօր հակառակորդը: Ճապոն նոր ազգերու չարքին մէջ եզական դիրք մ'ունի, քանզի ինքզինք Քաղաքակրթութեան ներկայ պահանջներուն համակերպելու և նոր մեթոտներ որդեգրելու զարմանալի ընդունակութիւն ցոյց տուած է: Ամերիկացիք գուրգուրանօք կ'դիտեն Ճապոնի յառաջդիմութիւնը, քանզի առաջինն Քոմոտոր Փէրի բացաւ անոր դուռներն աշխարհի լուսոյն:

Պօսթըն. (ՏՔԴ.) Հ. Ս. ՃԷԼԱԼԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԼՈՐՏ ՍԱԼԶՊԸՐԻ

ԻՐ ՄԱՀԸ.— ԻՐ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.— ԻՐ ԴԻՐՔՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.— ԻՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ.

Ժամանակակից Անգլիա կորսնցուց իր մեծագոյն քաղաքագէտներէն մէկը, որ նաեւ Եւրոպայի ամէնէն ականաւոր Պետական մարդոցմէն մին եղաւ: Լորտ Սալզպըրի մեռաւ Շբթ. իրիկուն այն սրտի հիւանդութենէն որով կ'տառապէր երկար ատենէ ի վեր: Լորտ Բալմըրսդընէ ի վեր, որ 1865ին մեռաւ ի գլուխ իշխանութեան, անգլիացի աշխարհավարներն որք Վարչապետ եղած են' անպաշտօն վիճակի մէջ կ'մեռնին: Լորտ Պիքընսֆիլտ իր և իր կուսակցութեան 1880ի ջախջախումէն ետքը շատ չապրեցաւ, և իր դամբանականը Վարչապետ Կլատսդըն խօսեցաւ: Սա եւ թէպէտ յօժար կամօք հրաժարեցաւ' երբ քաղցկեղին առաջին հարուածն զգաց, բայց իռլանտական դատին և իր կուսակցութեան պարտուած ու պառակտուած վիճակը տեսնելով մեռաւ, և իր դամբանականը խօսեցաւ Լորտ Սալզպըրի: Պահպանողական Վարչապետն ալ հիւանդութեան պատճառաւ թողուց նախարարապետութիւնը, բայց բախտն ունեցաւ իրեններն Պետութեան գործերուն գլուխը թողլով մեռնելու: Եթէ աւելի ապրէր, գուցէ ինքն ալ Կլատսդընի նման իրեններուն պառակտումին հանդիսատես ըլլալու վիշտն ունենար. զի այն պահպանողական կուսակցութեան որուն մեծագոյն զարդն եղաւ ինք' յայտնի չէ թէ մօտաւոր ապագան ի'նչ ճակատագիր վերապահած է' Չէմպըրլէնի մաքսային վէճին գրգռած դժուարութեան հետեւէն, որ սպառնալից ամպերու սեւութիւն մը կ'կուտակէ երկրին քաղաքական և խորհրդարանական հորիզոնին վրայ:

Խոշոր գլուխ մը զանգուածային մարմնոյ մը վրայ, պարթեւ հասակ, աւելի թիկնեղ քան գէր, խոհուն լայն աչքեր' բարձր ճակատ մը ներքեւ, հովանաւորուած թաւ յօնքերով, պատկառելի կեցուածք, ազնուական մինչեւ իր եղունգներուն ծայրը, grand seigneur, սուր լեզու, հեգնող ոճ, ատենաբանական առաջին կարգի տաղանդ, գիտուն միտք, արարողական սեթեւեթներէ չախորժող, ժողովրդականութեան համ չառնող, Պետական մարդու հմտութեան և քաղաքագէտի փորձառութեան բարձրութիւններուն վրայ հանգչելը սիրող մենասէր, հաւատարիմ զաւակ Անգլիքան Եկեղեցւոյ' ծիսասէր կուսակցութենէն, և ոչ նուազ հեռանդուն մշակող ամենավերջին գիտական նորութեանց,—այս է նկարագիրը Լորտ Սալզպըրիի, ծնեալ 1830 Փետր.ին, հետեւապէս 73 տարու մեռած: Համեմատապէս Բալմըրսդընի, Պիքընսֆիլտի և Կլատսդընի, որք 80էն 90 տարեկան մեռան, Սալզպըրի կանուխ կ'մեռնի, բայց անոնց չափ հետամուտ չէր ֆիզիքական մարզանքներուն, և իր սիրական կազդուրումը, պարապ ժամանակներուն մէջ, իր բնալուծութեան փորձերն էին, որք միտքերուն որոտղութեան, ըմբռնումի, վայրահատութեան կամ պարտիզպանութեան վարժութիւններուն չափ նպաստամատոյց չեն ֆիզիքական կորովը պահպանելու:

Վաղուան, ամեհի, գործունեայ երիտասարդութիւն մ'ունեցաւ Լորտ Կաւքօն Սէսիլ (իր աւագանի անունով:) Դաստիարակուեցաւ Իդընի Կոլէճարանին մէջ, (որ այլեւս վերջերս,) և ի Քրայսդ Չըրչ Քոլէճ Օքսֆորտի Համալսարանին: Իբր կրտսեր եղբայր յոյս չունենալով իր հօր գիրքն ու հարստութիւնը ժառանգելու, իր գլխուն բախտ որոնել որոշեց, և ժամանակ մը խմբագիր եղաւ, յետոյ Աւստրալիա գնաց գործ գտնելու, և հոն պահ մը խառնուեցաւ խիզախ և ալյանդակ մարդոց խումբերուն, որք անկոխ անապատներու մէջ և սեւ չտեսած անտառներու խորն ոսկեհանք կ'փնտռեն: 1853ին երեսփոխան ընտրուեցաւ, իբրեւ Թօրի պահպանողական, և 1868ին ինքն էր որ յաջորդեց իր հօր Մարքիզութեան, և ստիպուեցաւ թողուլ Երեսփ. Ժողովոյ կռուոյ դաշտն և անցնիլ Լորտերու Ժողովոյն աւելի խաղաղ աւազանը:

Այն ատեններն Մ. Նահանգաց մէջ Հիւսիսայնոց և Հարաւայնոց պատերազմը կար, և Սալզպըրի Կլատսդընի հետ միեւնոյն սխալը գործեց, հաւատալով որ Հարաւայինք, կամ գերութեան կուսակիցք, Մ. Նահանգաց միութիւնը խզելու և զատ Պետութիւն մը կազմելու իրաւունքին հաստատած էին, և պահանջեց որ անոնք իբրեւ առանձին Տէրութիւն ճանչցուէին Անգլիոյ կողմէ: Բայց հանրային կարծիքը, իր ողջ բնազդային տեսութեամբ աւելի ողջամիտ, զանձեց թէ' նախարար Կլատսդընն և թէ ընդդիմադիր Սալզպըրին, և Մեծն Բրիտանիա անմիկ bévue մը, անհարկի սխալ մը չգործեց: Բայց Ամերիկացիք, նորօրէն հեգնող մարդիկ, որք բան չեն մոռնար, այս հին պատմութիւնն երբեմն կ'յիշեցնեն, երբ Անգլիացիք պարծենան իրենց քաղաքագէտներուն խորունկ իմաստութեան վրայ:

1866ին, Կլատսդըն կ'ջանար Երեսփ. Ժողովին ընդունիլ տալու ընտրողութիւնն ընդարձակող օրինագիծ մը: Թէեւ ինք չյաջողեցաւ ինքնա, բայց երբ Պահպանողականք գործի գլուխ անցան, տեսան որ անկարելի է ժողովրդական դասակարգերու զլանալ ընտրողութեան իրաւունքը, ուստի արտաքին գործոց ծանօթ նախարար Լորտ Տէրպիի հայրն և Տ'Իզրայէլի այս մասին ծրագիր մը բերին: Սալզպըրի, որ այն ատեն Հնդկաստանի Նախարար էր, իր պահպանողական սկզբունքներէն թելադրուած, 1867ին քաշուեցաւ: 1868ին Կլատսդըն կազմեց ազատական դահլիճ մը, որ ներքին բազում բարենորոգումներ իրագործեց: Բայց միշտ իր դէմը գտաւ ո'չ միայն Տ'Իզրայէլին, այլ և զՍալզպըրի, որ Իսրայէլին անգլիացած զաւակէն աւելի պահպանողական, չէր հանդուրժեր որ Կլատսդըն նպաստաւոր պայմաններ տար Իռլանտայի մէջ վարձքով հող մշակող բնիկ երկրագործներուն, չէր ընդունէր որ Կլատսդըն անկլիքան Եկեղեցին զրկէր կաթոլիկ Իռլանտայի մէջ Պետական Եկեղեցւոյ մենաշնորհեալ դիրքէն, ևն.: Լորտ Տէրպիի մահէն ետքը, Լորտ Սալզպըրի Լորտերու Ժողովին մէջ եղաւ Պետ Պահպանողականներուն: Երբ Կլատսդընի Դահլիճն ինկաւ 1874ին, Սալզպըրի Հնդկաստանի նախարար եղաւ նորէն, և շատ գործ ունեցաւ, զի նոյն պահուն' յարատեւ երաշտութեան մը հետեւանօք' ահեղ սով մը բիւրաւոր զոհեր կ'առնէր Գանգէսի և Նիրվանայի երկրին մէջ:

Բայց 1876էն ատրին է որ Սալզպըրի անուն մ'ունեցաւ Անգլիայէն դուրս, և դիրք մը չահեցաւ միջազգային աշխարհավարութեան մէջ: Նոյն տարւոյ Նոյմ.ին, Բ. լիազօր եղաւ միջազգային Դեսպանախորհրդին, և Բարիզէ, Պերլինէ, Վիեննայէ և Հռոմէ անցնելով, ծանօթացաւ զանազան Դահլիճներուն: 1877 Յնվր. ամսուն մեկնեցաւ պաշտօնավայրէն: Լորտ Տէրպի (նախորդին որդին) իբրեւ արտաքին գործոց նախարար համամիտ չէր գործօն քաղաքականութեան մը, ուստի քաշուեցաւ, և շատ չանցած պաշտօնական կուսակցութեան հետ միացաւ, և Լորտ Սալզպըրի առաջին անգամ' արտաքին գործոց նախարար եղաւ 1878 Մարտ ամսուն, և Լորտ Պիքընսֆիլտի հետ իբրեւ Բ. պատուիրակ Պերլինի Վեհաժողովին գնաց Յունիսին: Ի դարձին, Ծնրակապի աւագ պատուանշանին արժանացաւ, բայց անոր վրայ խնդալու շատ ժամանակ չունեցաւ, զի 1880ի երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ Պահպանողականք ծանր պարտութեան մը մատնուեցան, և Ազատականք ապրիլ ամսուն իշխանութեան անցան Կլատսդընի հետ:

Պիքընսֆիլտի մահէն ետքը Սալզպըրի եղաւ Պահպանողականներուն Պետը, և ոգի ի բուն մաքառեցաւ Կլատսդընի մանաւանդ իռլանտական ինքնօրէնութեան ծրագրին դէմ: 1885ին Երեսփ. Ժողովը մերժեց Կլատսդընի ելմտական ծրագիրը, և Սալզպըրի եղաւ վարչապետ և արտաքին գործոց նախարար: Այն ատեն էր որ Պիրմանիան գրաւեց և Անգլիոյ սատարուածքներուն կցեց: Այն ատեն էր որ Սերպիա և Պուլկարիա իրարու ինկան, և հանդուրժեց Ալեքսանդր իշխան Սլիվնիցայի յաղթութիւնը տարաւ հանդուրժել Միլան Թագաւորին վրայ:

Սալզպըրիի այս պաշտօնավարութիւնն երկար չեղաւ. զի տարին չըլլորած, ընտրութեանց մէջ Կլատսդըն յաղթեց, և իռլանտական օրինագիծը ներկայեց Երեսփ. Ժողովին, որ մերժեց 30 քուէի առաւելութեամբ: Սալզպըրի հզօրապէս պաշտպանեց Պետական Միութեան գաղափարը, գերադասելով զայն մասնաւոր ցեղերու ինքնօրէնութեան խորհրդին, և նոր ընտրութիւնք իրաւունք տուին Սալզպըրիի, որ 1886ին նախարարապետ եղաւ նորէն: Թագուհին Լօրտութիւն առաջարկեց Կլատսդընի' Կոմսի տիտղոսով, բայց նա մերժեց, միտքը դնելով չարունակել իռլանտական պայքարն Երեսփ. Ժողովոյ մէջ: Վերջապէս, մեծամասնութիւն մը գտաւ, զի երբ 1892ին Երեսփոխանութիւնը լուծուեցաւ, նոր Բարլամէնդը քուէարկեց իռլանտական օրինագիծը, բայց այս անգամ ալ Լորտերու Ժողովը մերժեց զայն: Ազնուապետական Ժողովին անհնազանդ քուէէն Ազատականները վար չէր ձգեր, բայց ծրագիրն ալ առկախ կ'մնար, մինչեւ որ Կլատսդըն ինք, ծերացած և հիւանդ, հրաժարեցաւ, Վարչապետութիւնը թողլով Լորտ Րօզպէրիի:

1895ին Լորտ Սալզպըրի Դ. անգամ Վարչապետ եղաւ, ինքզինք գտնելով այնպիսի մեծամասնութեան մը գլուխը զոր իր նախորդները չէին տեսած, զի Ազատականաց մէկ կարեւոր հատուածն եկած միացած էր իրեն: Ցորմէ անտի պահպանողական—միութենական Դահլիճը կ'մնայ գործի գլուխ, Պօէրական պատերազմին ժամանակ տեղի ունեցած ընդհանուր ընտրութեանց մէջ վերահաստատուած ըլլալով ազգէն: Թրանսվալեան Պատերազմին ատ կարեւորն յաջող վախճանի մը բերելէն ետքը, Սալզպըրի վարչապետի պաշտօնը թողուց իր գլխուն և լեզուանի քեռորդւոյն' Մր. Արթուր Պալֆուրի: Ինքզինք այնքան տկար կ'զգար որ նամակաւ ներողութիւն խնդրեց Էտուարտ Թագաւորէն' իր Թագադրութեան հանդէսին ներկայ չըլլալուն համար:

ԺԹ. Դարուն ուրիշ Վարչապետներ աւելի երկար պիտի յիշուին Անգլիոյ պատմութեան մէջ. օրինակ ԲԻԹ, որ Մեծին Նաբոլէոնի դէմ այն անհաշտ պատերազմը մղեց երկար տարիներ, և թէպէտ որոնն յաղթութեան մեռաւ' Պօնաբարդին անկումը տեսնել չկարենալուն համար, բայց ինքն էր որ տուած էր մահացու հարուածը, և իր գծած ճամբէն ընթանալով, իր յաջորդը կրցաւ Ս. Հեղինէ կղզին ճամբել իր հակառակորդը.—Կամ' ՍԸՐ ՌՈԲԸՐԴ ՓԻԼ, որ արտաքին պատերազմներ չունեցաւ, ո'չ ալ երկարատեւ վարչապետութիւն, բայց վերջ տուաւ աւանդական մաքսապաշտ դրութեան, իր ազգը մղելով ազատ—փոխանակութեան պողոտային մէջ, ժողովուրդին հացն և ուտեստեղէնն աժնցնելով, նախնական (հում և անտաշ) նիւթերն իրենց բնական գնովը ընձեռեց գործարաններուն, և անլուր անօրինակ զարգացում տուաւ իր երկրին ճարտարութեան ու վաճառականութեան:—Կամ' ատոր աշակերտը' ԿԼԱՏՍԴԸՆ, որ, արտաքին քաղաքականութեան մէջ անյաջող, բայց ներքինապէս աւելի գործ տեսաւ քան ո' և է Պետական մարդ իր հայրենիքին համար, քանի որ տնտեսական—գանձային հիմնական վերանորոգում մ'ի գլուխ հանեց, երկրին Եկեղեցական հաստատութեան հիմերու վրայ գրաւ, տուրքերը պարզեց և դիւրացուց, եկեղեցական և կրթական բարեկարգութիւններ ի գործ դրաւ, բողոքականի ու կաթոլիկի միջեւ խղճի ազատութեան տուաւ իր լայնագոյն բացատրութիւնը, թուղթի վրայ տուրքը ջնջելով առաջին անգամ' անսահման թափ տուաւ տպագրութեան, և ինքն էր որ հիմը դրաւ և ճամբան յուշուց Իռլանտայի գոհացման և զարգացման, ինչ որ այսօր իր հակառակորդք կ'ընեն, կ'գործադրեն մաս առ մաս:

Այս տեսակ ներքին բարեկարգական մեծ չարժում մը կարելի չէ կցել Լորտ Սալզպըրիի անունին, որ առ հասարակ աւանդապահ երեւցաւ, այն դաւանանքը սաձելով թէ ժամանակն է որ իր ազգին յառաջ կ'տանի, գիտութիւնն է որ միտքերը կ'լուսաւորէ, դաստիարակութիւնն ու գրականութիւնն են որ բարքերը կ'ազնուացնեն, և երբ միտքերը լուսաւորուին ու բարքերն ազնուանան, ամէնէն անյարմար օրէնքներն ինքնին կ'իյնան, շատ լաւ կառավարելու իր ազգը: Խօսքի խառնուրդներուն չաւանալուը չէր յուսար որ օրէնքներն աւելի իմաստուն կ'ըլլային, ուստի նախամեծար կ'սեպէր որ ազգին ընտիր մէկ փոքրամասնութիւնը միայն վայելէր իրաւունք երեսփոխան ընտրելու, և ժողովրդին ստորադասագոյն դասակարգերը վստահէին իրենց այս բնական առաջնորդներուն խոհականութեան ու փորձառութեան: Ասիկա Թօրիներուն բնոյն էր, և Սալզպըրի մինչև ոսկորներուն ծուծը Թօրի էր, և եթէ Թօրիութիւնը վերնար աշխարհէ երեսէն, ինք կրնար վերաշինել զայն' galvanisme-ի նոր դրութեամբ մը:

Սալզպըրի ո'չ իսկ Պիքընսֆիլտի չափ եզական անուն մը պիտի թողու, որովհետեւ ինք չէր որ պահպանողական կուսակցութիւնն ի չզոյլ վերաստեղծեց, ինչպէս ըրաւ Տ'Իզրայէլի, ինք չէր որ մարզեց, կրթեց և ի յաղթութիւն առաջնորդեց իր կուսակցութիւնն ինչպէս ըրած էր իր պետը: Միութենական—ազատականներուն մեծ հերձուածը Կլատսդընի դէմ' դիւրացուց Սալզպըրիի գործը, որ իբրեւ կուսակցապետ, աւելի օգտուեցաւ իր հակառակորդներուն պառակտումէն ու ձախողուածէն, քան իր հանճարեղ մէկ ներչնչումէն:

Բայց, Բալմըրսդընի նման, Սալզպըրիի զօրաւոր կողմն էր արտաքին քաղաքականութիւնը: Ի ծնէ դիւանագէտ մ'էր: Իր մեծ պապը, Սէսիլ, Եղիսաբէթ Թագուհիին Վարչապետն եղած էր: Ինքն ալ ամէնէն երկար ատեն Վարչապետն եղաւ միւս մեծ Թագուհիին' Վիքթորիայի, դիւանագիտութեան և քաղաքական հանճարի ընդոծին բնական ժառանգութիւն մ'ունենալով իր երակներուն մէջ: Շատ ճարտար վարուեցաւ Ֆրանսայի հետ Հիւսիսային Ափրիկէի խնդիրներուն մէջ: Սուտանի խնդիրը փառաւոր վախճանի մը բերաւ: Կրցաւ պարծենալ թէ ինք յաղթեց այն Պօէրներուն որոց հետ անյաջող հաշտութեան մը իրաւախոհութեան հարկադրուած էր Կլատսդըն: Ու բախտաւորութեամբ տեսաւ Մ. Նահանգներուն մտերմացումն Անգլիոյ հետ, չնորհիւ իմաստուն քաղաքականութեան զոր բռնեց Սպանիոյ և Ամերիկայի պատերազմին մէջ: Բայց մինչդեռ ինք միշտ վստահացուցած էր Ֆրանսան Եգիպտոսի կամ Պաղեստայի գործերով, իր քաղաքական վերաբերմունք Ֆրանսան սիրաշահելու փառքը: Ինչպէս Լորտ Պիքընսֆիլտի, նաեւ Սալզպըրիի արտաքին աշխարհավարութեան գլխաւոր նշանակէտը Ռուսիան էր: Բայց մինչդեռ Պիքընսֆիլտ կրցաւ պարծենալ թէ իր օրով Թուրք մը քաշուեցաւ ռուսական քաղաքականութեան առջեւ, Սալզպըրի իր օրուան ռուս քաղաքականութեան համար չկրցաւ նոյնն ըսել, որովհետեւ թող տուաւ որ Ռուսիա նախ Ճապոնին ձեռք քաշել տայ Բորդ Արթուրէ, և յետոյ ինք առնէ Մ. Արեւելեան այն ամենակարեւոր դիրքը, բոլոր Մանջուրիայով միասին: Սալզպըրի այստեղ սխալուեցաւ, նոյն ի'ն իր հակառակորդք իրեն չնորհեցին այս անհեռատեսութիւնը կամ թուլութիւնը, և Վէյ—Հայ—Վէյի իբրացումը չհատուցանեց Ռուսիոյ ձեռք բերած անհաման դիրքն Ասիոյ այն կողմերը:

Լ. Սալզպըրի 1857ին ամուսնացաւ երբեմն ելմտական նախարար Սըր Էտուարտ Օլտըրսընի աղջկան հետ: Իր անդրանիկ որդին է Լորտ (դերակամ) Քրէնպօրն, 1861ին ծնեալ, երեսփոխան և արտաքին գործոց խորհրդական, որ իր հօր յաջորդելով կ'անցնի Լորտերու Ժողովոյն, ուստի պէտք է թողու երեսփոխանութիւնն ալ, արտաքին գործոց խորհրդականութիւնն ալ, որ երեսփոխանի մը կ'յարմարի, երբ արտաքին գործոց նախարարը կ'գտնուի Լորտերու Ժողովին մէջ, և եթէ նախարարն երեսփոխան մ'ըլլար, իր խորհրդականը պիտի ընտրուէր Լորտերու Ժողովին անդամներուն մէջէն: Իր միւս որդին եւս, Լորտ Հիւկ Սէսիլ, երեսփոխան է, և իր հօր խիզախ, հեգնող և ըմբոստ ոճէն բան մ'ունի հանդէպ իր կուսակցութեան վարիչներուն: Իր մէկ ուրիշ զաւակը զինուորական է: Լորտ Սալզպըրի 1870ին ընտրուեցաւ պատուակալ վերատեսուչ Օքսֆորտի Համալսարանին: Կլատսդընի համար կ'ըսուէր որ եթէ Պետական մարդ չըլլար, առաջին կարգի Աստուածաբան մը կրնար ըլլալ: Սալզպըրիի համար ալ կրնայ ըսուիլ որ եթէ քաղաքագէտ մը չըլլար, մեծ ելեկտրագէտ, մեքենագէտ, բնալոյծ, ու բնագէտ մը կրնար հանդիսանալ: Իր Հէթֆիլտի անհուն դղեակն և իր Լոնտոնի ապարանքը լեցուցած էր ելեկտրական կազմածքներով: Ամէն բան ելեկտրականութիւն է հոն, և ամէն բան ինք յօրինած սարքած էր: Որչափ Կլատսդըն խորը կ'մտնէր Հոմերական բանասիրութեան, իր մեծ ընդդիմախօսը նոյնքան յառաջ կ'տանէր Ֆարատէյի, Հէրցի, Էտիսընի, Մարքօնիի տեսութիւններուն կիրառումը: Լորտ Սալզպըրի, Եւրոպական պաշտօնի մը առթիւ, Կ. Պոլիս ալ եկած է: Իր աղջկանց մին ամուսնացաւ ազատական Լորտ Սելպօրնի հետ, և մէկը Լէտի Կըմպըրլի, մնաց իր քովը իրեն հետ գիտական խուզարկութեանց պարապելով, բոլորանուէր աշխատելով իր հայրն իր ծերունի տկարութիւններուն մէջ, և իր հմտաչատ մարդու ի հացական վայելքներուն մէջ: Սալզպըրիի մարքիզուհին առաջին կարգի զարգացեալ արուեստագէտ և բարեգործ Տիկին մ'էր, Բրիտանեան Ազնուականութեան զարդը, ինչ որ չատ բան ըսել է: Սիրային դէպք մը զինք միացուցած էր այն ատենուան Լորտ Կաւքօն Սէսիլի, որ դեռ իր բախտը կ'որոնէր ու չէր գտներ, բայց երիտասարդին ծնողաց կամքին հակառակ տեղի ունեցած միութիւնն ապա յոյժ բարեբաստիկ հանդիսացաւ, և ծնած զաւակներն ալ գերդաստանին փառքն ու պատիւն աւելցուցին: Բայց ինչպէս Պիզմարքին զաւակը Պիզմարք մը չէ, Կլատսդընի զաւակը Կլատսդըն մը չէ, Սալզպըրիի զաւակներուն մէջ ալ դեռ չկայ իր հօրը տեղը բռնող մէկը: Բ. Բ.

Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔ.—Անգլիացի բարեկեցիկ և ձեռներէց սպայք ոմանք իրենց անձնական ծախքով Ճապոն գացին, իրենց ծառայութիւնն առաջարկելու Միքատոյին, գուշակելով որ ի մօտոյ պատերազմ պիտի ծագի Ռուսիոյ և Ճապոնի միջեւ:

*** Թոքիոյի (Ճապոն) առաջնակարգ լրագիրներն երկար յօդուածներ հրատարակելով միահամուռ կ'պարսաւեն Ռուսիոյ բռնած ընթացքը: Իժիժի-Շիմբօ կ'գրէ թէ Ճապոն պէտք է ցուցնէ Քորէայի թէ այլ եւս հատած է իր համբերութիւնը: Քօքումին-Շիմբուն կ'պնդէ որ Ճապոնի կառավարութիւնը բացատրութիւն պահանջէ Ռուսիայէն:

*** Բէդերսպուրկէ Օգս. 19 թուով կ'հեռագրեն թէ խումբ մը չունկուզներ յարձակեցան Մանջուրիոյ կայարանին վրայ և մի քանի պահապան զօրքեր վիրաւորեցին: Խազախները 20ի չափ չունկուզներ ձերբակալեցին, բայց չատերն յաջողեցան փախչիլ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՖՐԱՆՑ ՅՈԶԷՖ ԿԱՅՍԸՐ ծննդեան տարեդարձին առթիւ Լոնտոնի աւստրիա-հունգարական գաղթականութիւնը Սէվօյ Օթէլին մէջ փառաւոր խնճոյք մը տուաւ: Ի գլխոց աւստրիական դեսպանին կոմս Ալպէրդ Մէնստօրֆ նախագահեց հանդէսին և բաժակ առաջարկեց Էտուարտ Թագաւորին և Ֆրանց Յոզէֆ Կայսեր կենաց. դրուատեց երկուց վեհապետաց իրենց ժողովուրդներուն միջեւ գտնուած ջերմ բարեկամութիւնը: Աւստրիական գաղթականութեան երեւելիներէն զատ անգլիացի ազնուականներ, այր և կին, ներկայ էին հանդէսին:

ԱՆԳԼԻՈՅ գաղթային պաշտօնարանն հիւսիսային Նիկէրիայի վարչութենէն Օգոստոս 16 թուականաւ հեռագիր ընդունեց, որուն նայելով անցեալ Յուլիս 27էն 30 սպիտակ և 500 բնիկներէ բաղկացած զօրաբաժին մը 6 թնդանօթներով, Պուրմի քաղաքին տիրեր և քանդեր է զայն: Թշնամին մինչեւ իրիկուն յամառ ընդդիմութիւն մը ետքը 700 մեռեալ թողլով հեռացեր է. մեռեալներուն մէջ կ'գտնուին Սօքօդի նախկին Էմիրն և բազում ցեղային երեւելիք: Անգլիացւոց կորուստն է 1 սպայ և 10 բնիկ մեռեալ, 3 սպայ և 69 բնիկ վիրաւորեալ:

ՖՐԱՆՍԱ.— Խմբագիրէ դարձած ծովային նախարար Մ. Քամիլ Բէլդան, որ այս օրերս վարժուհիի մը հետ կարգուեցաւ, իր հարսնիքին չաբթուն իսկ նոր գաղափար մը յղացուց, որուն համար ամէն կողմէ գովեստ կ'լսէ: Ուզեց փորձել թէ ֆրանսական նաւատորմին զրահներն ո'ր աստիճան կ'դիմանան արդի ամենախոշոր ռումբերուն, և 26 սանդիմէթր զրահ ունեցող Սիւֆրէն զրահաւորին աշտարակին վրայ ուղղեց Մոնքալմի 30½ սանդիմէթր բացուածքով թնդանօթին ռումբերը: Մոնքալմ կրակ ըրաւ 150 մէթր հեռուէն, բայց որովհետեւ թշնամի նաւերն 1,500 մէթրէ աւելի չեն մօտենար կրակի ատեն, վառօդն անանկ հաշուեցաւ որ 1,500 մէթր հեռուէն արձակուածին ույժն ունենայ ռումբը: Աշտարակը զրահաւորին ամէնէն կարեւոր կազմածքն է, զի անոր մէջ կը դրուին ամէնէն խոշոր թնդանօթները, որք իրենց առանցքին վրայ դառնալով, չորս կողմը կրակ կրնան ընել, առանց նաւը չարժելու պէտք ունենալու: Փորձին նպատակն էր հասկնալ թէ ռումբը կրնա՞ն այնքան վնասել որ աշտարակը չկարենայ դառնալ իր վրայ: Սիւֆրէն լաւ դիմադրեց:

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՎԵՐՋ ԻՆՆՊԷՌԵԱՆ ԴԱՏԻՆ

ԲԱՐԻԶ, Օգս. 22.—Լապօրիի և միւս փաստաբանաց ճառերէն ետքը, Թերէզ յայտարարեց թէ Քրօֆօրտին բուն անունն է Ռէնիէ, այնինչ այն մարդն որ Պիզմարքի փոխանորդն եղած էր 1870ին' խոստացած համոզել զՊազէն որ Մեցը Գերմաններուն յանձնէ: Ռէնիէի այս կերպով ձեռք բերած հարստութիւնն էր որ 1870էն ի վեր աճելով բազմանալով Թերէզի ակնարկած միլիոնները կազմած էր: Այսինքն' Ֆրանսայի դէմ գործուած մատնութեան մը միջնորդին հարստութիւնն էր Թերէզին հարստութիւնը: Այս յայտնութիւնը լսելէն ետքը, երդուեալք առանձնացան և չորս ժամ խորհրդակցելէն' իրենց որոշման ենթարկուած 258 հարցումներուն վրայ, Երդուեալք վճռեցին թէ խարդախութեան (ֆօ) և խաբեբայութեան (էսքրօքըրի) ամբաստանութիւնք ապացուցուած են, բայց ո'չ միւս առարկութիւնք: (Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ' մեղմացուցիչ պարագաներով:) Ըստ այսմ, Եղեռնադատ Ատեանը դատապարտեց զԹերէզ Ինպէռ և իր էրիկը' հնգական տարի զատ սենեակներու մէջ խցարգելութեան (réclusion), և միայն հարիւրական ֆր. տուգանքի, զՌօմէն Տօրինեաք' երեք տարուան հասարակ բանտարկութեան, և Էմիլ Տօրինեաք' երկու տարուան նոյն պատժոյն: Լապօրի անմիջապէս բողոքագիր մը ներկայեց, որով վճռաբեկութեան զանազան կէտեր ի մէջ կ'բերէ, վերապահելու համար Վճռաբեկ Ատենին դիմելու իրաւունքը:

ԲԱՐԻԶ.—Իր ճառին վերջը, Լապօրի ըսաւ որ Թերէզ ամէնէն ետքը պիտի խօսի, և մինչեւ իսկ եթէ չխօսի, ի մէջ բերուած փաստերն անբաւական են զինք դատապարտել տալու: Փաստաբանին այս վերջաբանը ջերմապէս ծափահարուեցաւ: Ցետոյ Բինէ պաշտպանեց Էմիլ Տօրինեաքը, և ցոյց տուաւ թէ ո'րքան անմեղ դեր մը կատարած էր նա:

ՀՌՈՄ.—Զօր. Կարիպալտիի մեծ որդին Մէնօթի Կարիպալտի մեռաւ: 1845ին ծնած էր: Բանական չահագործեց իր հօր անունը: Երկար ատեն երեսփոխան եղաւ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Կրթական Ժողովին անդամ անուանուեցաւ Բէօթճանեայի Նայիպ Շէֆիգ պէյ:

Հալէպի կրթական տեսուչ' Մաքսային Ժողովին անդամ Նատըր պէյ:

—Սանիյէի ատրճան տրուեցաւ Իզմիրի Թղթատարական և հեռագրական քննիչի օգնական Էսատ էֆ.ի:

—Բ. Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ պելժիական Քօքըրիլ Ընկ.եան Ընդհ. Տնօրէն Մ. Ատօլֆի: Դ. Օսմանիյէ' Անատոլուի երկաթուղւոյ Ընկերութեան Ա. ճարտարագէտ Մ. Օկիւսդ Տէնիքի. Դ. Մէճիտիյէ' Սուեզական և հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեան մասնագէտ խորհրդական Ռիչարտ պէյի:

—Ա. Շէֆգաթ տրուեցաւ Մանասդըրի կուսակալին կնոջ և Բ. Շէֆգաթ' իր աղջկան: Բ. Շէֆգաթ' Պոլսոյ աւստրեան ընդհ. հիւպատոսին կնոջ' Տիկին Սոմլաթիէի:

Հիճազի երկաթուղւոյ արծաթ չքանշան տրուեցաւ Էտիրնէի կուսակալի փոխանորդ Միւշիր Արիֆ փաշայի: Լիագաթի ոսկի չքանշան' աւստրիական Թաքսիմ պահականութեան հրամանատար Մ. Քապլերի:

ԱՐԲԵՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ.— Վեհ. Կայսրն իմանալով որ գրուած արգելքին հակառակ, տակաւին կարգ մը Իսլամներ կը չարունակեն գինետուններու և զբօսավայրերու մէջ հրապարակաւ արբենալ, նոր Իրատէով մը հրամայեց բացարձակապէս արգիլել Իսլամներուն հրապարակային արբեցութիւնը: Սոյն բարձր հրամանն հաղորդուեցաւ բոլոր ձեռնհաս պաշտօնատանց: Սէրվէթ կ'ըսէ թէ այս արգելքը կ'վերաբերի նաեւ գարեջրատուններու և գազինօներու:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՄԻԱՑՈՒՄԸ.— Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ և Բէչըլէր Լօյտ կ'հաստատեն թէ օսմ. հանրային պարտուց միացման ծրագրին վրայ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է, և բանակցութիւնք վերջացած են:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԲԱՆՏԸ.— Եափ—Գուլէէ դուրս կառուցանելիք նոր բանտին յատակաձեւերն ու ծախուց ցուցակները պատրաստուած ըլլալով, չինութիւնը մաս առ մաս նուազուրդով պիտի տրուի յանձնառուներու:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ.— Ուրբաթ օրէն ի վեր մերթ ընդ մերթ տեղացող անձրեւը Շբ.իրիկուն յանկարծ սաստիկ տարափի մը փոխուեցաւ, որ մինչեւ գիշերուան ժամ 3 տեւեց, ողողումներ ու վնասներ պատճառելով զանազան թաղերու մէջ: Էտիրնէ—Գափուի, Եդի—Պաճձէի, Թոփ—Գափուի, Շէհիր—Էմինիի, Ֆաթիհի և Պայազիտի զառիթափերէն վար խուժող հեղեղներն Աքսարայի կողմը միանալով, ճշմարիտ լիճ մը ձեւացուցին, Վալիտէ—Ճամիէն մինչեւ Աքսարայի զինուորական պահականոցն ամէն անցուդարձ մէկ ժամու չափ խափանելով: Երկու կողմի խանութներն աւելի կամ պակաս ողողուեցան և նկուղները ջրով լեցուեցան: Թէեւ պահ մը բնակիչները, ձիապաններն և սայլապանները գործի վրայ եղան, անցորդները փոխադրելու համար, բայց այս ալ անկարելի դարձաւ հեղեղներուն ուժգնութեան պատճառաւ: Եդի—Պաճձէյի հեղեղատն ալ յորդելով չրջակայ տուներն ու խանութները ջրով լեցուցան: Ողողումներու պատճառաւ Թրամուէյի գծերը տեղ տեղ աւրուեցան և ժամ 11էն վերջ կառքերը չկրցան բանիլ:

—Աքսարայի կողմը, 13 տարեկան Թուրք պատանի մը, ողողումներուն պատճառաւ փոսի մը մէջ ինկնալով, հեղեղներուն հետ անհետ եղած էր: Անոր դիակը երէկ առաւօտ Ենիքափուի ծովեզրէն գտնուեցաւ, կոյուղիին ծակին բերանը: Սա Ուզուն—Չարշըի կողմը սանտրավաճառ Իսմայիլի խորթ զաւակն էր, Կրետացի Նուրի անուն:

—Երէկ առաւօտ օդը թէեւ քիչ մը բացուեցաւ, բայց իրիկուան դէմ կրկնուեցաւ Շբ. օրուան տարափը, դարձեալ ողողումներ և հեղեղներ պատճառելով: Տօլմապաղչէի բնակիչներէն Գէորգ անուն Հայ մը, որ Եաղուտի Խանի առջեւ ձմերուկ կ'ծախէր, Տօլմապաղչէի հեղեղատէն քչուելով խեղդամահ եղաւ: Հէք մարդն երեք զաւակ կ'թողու և իր կինն ալ մայր ըլլալու վիճակին մէջ է:

—Վերին Վօսփորի մէջ եւս ողողումներ պատահած են: Շբ. իրիկուն Շիրքէթի Մահմուտէի չոգենաւերը մեծ դժուարութեամբ կատարեցին իրենց վերջին երթեւեկութիւնները: Կառապաններն ալ բաւական գործ տեսան ջերմաչափին վայրէջքին համեմատութեամբ վերելք մ'ընելով իրենց սակագիններուն մէջ:

—Էտիրնէի կառախումբն երէկ իրիկուան սովորականէն մէկ ժամ ուշ հասաւ, Մուսթաֆայի մօտ պատահած ողողումներուն պատճառաւ:

—Ողողումները մեծամեծ վնասներ պատճառած են նաեւ Խասգիւղի և Գասըմ—Փաշայի կողմը: Շատ մը տուներ և խանութներ ջուրով լեցուած են: Երէկ առաւօտ Խասգիւղի առջեւ ծովեզրը չատ մը աղիւսներ կուտակուած էին, որք Խասգիւղի աղիւսարաններէն քչուած բերուած էին:

—Պոլսոյ և չրջակայից բանջարանոցները մեծամեծ վնասներ կրած են ողողումներուն պատճառաւ: Էյուպէ մինչեւ Ունգաբան, Ոսկեղջիւրի վրայ, երէկ ամէն տեսակ բանջարեղէններ կ'լողային, որք պարտէզներէն քչուած էին հեղեղներէն:

—Պրուսայի մէջ և չրջակայքը, ինչպէս նաեւ Արմուտլըյի և Կէմլէյիկի կողմը, ուրբաթ օրէն ի վեր սաստիկ անձրեւներ կ'տեղան, և հեղեղներ գոյանալով մեծամեծ վնասներ պատճառած են:

—Պոլսոյ զանազան թաղերու մէջ քանի մը հին տուներ և պատեր փլած են: Ուրեք ուրեք ալ կայծակ ինկած է, բայց կեանքի վնաս չկայ:

ՏՐԱՊԶՈՆԷ կ'ծանուցուի թէ Մաչուստէի «Պանրը Ճէտիտ» չոգենաւը, Օգոստ. 6ին ծագած փոթորիկին պատճառաւ, իր խարիսխներուն վրայ քշուելով, Կէրէչէցի Ալիի 45 թոնոնոց առագաստանաւին վրայ ինկեր է, և ապա երկուքն ալ ծովեզերք քշուեր են։ Լօյտի Սաթուրնօ չոգենաւուն օգնութեան հասնելով, երկուքն ալ ստոյգ վտանգէ մ'ազատեր է։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Օգոստ. 5ին, Սիվրիհիսարի մէջ երկրաշարժի երեք ցնցումներ զգացուած են։

ԵԳԻՊՏԱՑԻ Մէնշաուի փաշա, որ 2500 ոսկի տուած էր Հիճազի երկաթուղւոյ շինութեան ի նպաստ, և խոստացած էր ամէն տարի 1000 ոսկի տալ մինչև ցաւարտ շինութեան, ի մօտոյ մայրաքաղաքս պիտի գայ։

ԹԱՐԱՆԴԻՆԱ.— Հէլլէն Կառավարութիւնը Պէրութէն մինչև Սայտա, Սուրիոյ ծովեզերքէն գացողները 48 ժամ քարանթինայի կ'ենթարկէ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ.— Կառաբաքէ չոգենաւին ուղեւորներէն մին, Մանօլ անուն, Շբ. օր Սիրքէճիի առջեւ ինքզինք ծովը նետելով փորձեց անձնասպան ըլլալ, բայց անմիջական օգնութիւնք ազատեցին իր կեանքը։

ՀԱԼԳԱԼԸՐ երկրագործական վարժարանին կենդանաբանութեան ճիւղին համար, Եւրոպայէ կենդանիներու հաւաքածոյ մը պիտի գնուի։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ԹՐԱՄՈՒԷՅԸ.— Մօնիթէօռ կ'ծանուցանէ թէ Սկիւտար—Գատըգիւղի Թրամուէյի գծին շինութիւնն արտօնող կայսերական Իրատէն ելած է։ Ինչպէս յայտնի է, Թրամուէյի գիծը Սկիւտարի նաւամատոյցէն սկսելով պիտի երկարի մինչեւ Հայտար—փաշա, և անկէ ալ Գատըգիւղ, Մօտա և Ֆանարաքի։ Ճիւղ մը պիտի ունենայ նաև Սկիւտարէ մինչեւ Չամլըճա։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— Բարձրագոյն հրամանաւ, հեռագրով զօրաց մէկ մէկ նոր գումարտակ ևս աւելցաւ Բ. և Գ. Զօրաբանակներուն վրայ։ Հեռագրողներն ու հարկ եղած գործիքներն արդէն ղրկուեցան։

—Լանկազա (Սելանիկ) գաւառակին մէջ միայն բնակութիւն հաստատող գնչուներուն կազմած գիւղն Եփ—Մահալէ պիտի անուանուի բարձրագոյն հրամանաւ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ 1318 տարւոյ զուտ հասոյթներէն չահաբաժին մը պիտի տայ իր բաժնետէրերուն։ Ոսկին 103 ղշ.ի հաշուով, 200 ղշ. մեծ բաժնետէրերուն և 40 ղշ. փոքր բաժնետէրերուն։

—1319 տարւոյ Մարտէն մինչև Յունիս Շիրքէթի հասոյթներն 1000 ոսկւոյ առաւելութիւն մը ունեցած են նախորդ տարւոյն նոյն ժամանակամիջոցի հասոյթներուն վրայ։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻԻ Յուլիս ամսուան հասոյթը 213,000 ոսկի եղած է, մինչ անցեալ տարի եղած էր 197,000 ոսկի։

ՕՍՄ. ՀԵՏԵՒԱԶՕՐԱՑ պէտքերուն համար, Սուրիոյ, Ատանայի և Գոնիայի նահանգներուն մէջ նորէն ձիեր պիտի գնուին։

ՆՈՐ ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐ.—Արքունի Թընդանօթարանին մէջ ձուլուած 14 նոր Թընդանօթներուն փորձերը, որք չաբաթէ մ'ի վեր Չաթալճայի մէջ կ'կատարուէին, յաջողութեամբ պսակուեցան։ Քննիչ յանձնաժողովը Շբ. օր Պոլիս վերադարձաւ։

ԳՈՆԵԱ—ԷՐԷՅԼԻԻ գծին շինութեան պայմանագիրը կ'որոշադրէ որ Կայսերական կառավարութիւնն երեք անդամ պիտի անուանէ Ընկերութեան Վարչական Խորհուրդին։ Իգտամ կ'իմանայ թէ Հանրային պարտուց Վարչական Խորհուրդին Օսմ. պատուիրակ Համտի պէյ, Վաճառական Թանզիմաթի Խալիլ պէյ և Առևտրական Սենեկի Բ. նախագահ Մուսթաֆա պէյ անդամ ընտրուած են։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ.— Նահանգներու մէջ կազմուելիք երկրագործական և տնտեսական ցուցահանդէսները, Գոնիայի գործերու ցուցահանդէսին պէս, մաքս տուրք պիտի ունենան։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ գտնուող Օսմ. բժիշկներուն 300 ական մարք ղրկուեցաւ իրենց գրական պէտքերն հոգալու համար։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ.—Դատական նախարարութիւնն որոշած էր Առեւտրական Օրէնքին սնանկութեանց վերաբերեալ մասը բարեփոխել, խարդախ սնանկութեանց դէմ թումբ մը կանգնելու համար, և այս մասին Պոլսոյ Առեւտրական Սենեկին կարծիքն հարցուցած էր։ Առեւտրական Սենեկը, յետ խորհրդակցութեան, պատասխանած է թէ այն սնանկներն որք 500 ոսկիէն աւելի պարտք ունին, պարտաւոր ըլլան Առեւտրական Օրէնքին մէջ յիշուած տոմարները ցոյց տալ և իրենց սնանկութեան պատճառներն արդարացնել, իսկ 50էն մինչև 500 ոսկի պարտք ունեցող սնանկները վաւերացեալ ձեռատետր ցոյց տալու և 50 ոսկիէն պակաս պարտք ունեցողներն ալ դարձեալ տոմարով իրենց սնանկութիւնն արդարացնելու պարտաւոր ըլլան։

ՖՈՒՌՆԻԷ հեռագրական գործակալութեան հիմնադիր—Տնօրէն Մ. Ֆուռնիէ, Վիեննայի Թերթերուն խօսքին նայելով, իր կնոջ մահուանէն անմիջապէս ետքն անձնասպան եղեր է։

ՁԷՂՄ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ.—Պիթլիզի Իրվա գաւառակին Նախագահ Ատեանի անդամ և հարցաքննիչ դատաւոր Ղուկաս էֆ. և իր օգնականն Ասլա—իւլ—Հասի էֆ. դատաստանի ենթարկուեցան իրենց գործած զեղծումներուն պատճառաւ։

ՀԱՃԻ ՄԻՆԱՍ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ կ'ծանուցանէ մեզ թէ Իսկէնտէր—Պօզաճիի հրձիգութեան պատճառաւ ձերբակալուող Հաճի Մինասն ինքն չէ, այլ ուրիշ Մինաս մ'է։

ՄԱՀԻՒԻԼ ՍՏՈՒԳՈՒԹՆԵՐԸ.— Թաղերու իմամներն և Մուխթարներն այսուհետև պարտաւոր պիտի ըլլան ձեռնհաս պաշտօնատան իմաց տալու մահուան դէպքերը։ Անոնք որ իրենց այս պարտականութեան մէջ կ'թերանան, պիտի պատժուին, իսկ իմաց տուողներն ալ պիտի վարձատրուին։

ՌՈՒՍ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ, ինչպէս ծանուցինք, Շբ. օր Աթէնք ուղեւորեցան։ Հելլէն ուսանողք փայլուն ընդունելութիւն մը պատրաստած են անոնց։

ՄԵՏԱՔՍԻ ԵՒ ԽՈԶԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ.—Եւրոպական հրապարակներուն վրայ ոգևորութիւն կ'տիրէ։ Մետաքսի գործարանատէրները, իրենց սպասողական դիրքը թողած և սկսած են գնումներ ընել, իրենց նախնական նիւթերու պակսած մթերքը վերակազմելու համար։ Գլխաւորապէս, Պրուսայի և Սուրիոյ մետաքսները կ'փնտռուին։ Գիներն ալ գոհացուցիչ կերպով վրայ դրած են, 0.75 սանթիմէն մինչև 1 ֆր.։ Մարսիլիոյ մէջ 50,000 քիլօ խոզակ ծախուած է, Սուրիոյ և Էտիրնէի գիղին և Պրուսայի ճերմակ տեսակներէն, ի գին 12.50, 11.90 և 12 ֆր.ի։ Լիոնի մէջ Պրուսայի խամ մետաքսին գինն է 49 ֆր. և Սուրիա՝ 50 ֆր.։

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐ.—Տէֆթէրհանէի Վարչութեան որոշմամբ, գաւառակներու ու գիւղերու մէջ Իմամներն ու Մուխթարները կալուածական փոխանցմանց յատուկ պաշտօնական կնիքներ պիտի ունենան, որոնցմով պիտի կնքեն կալուածական փոխանցմանց ելմուխապէրները, և Թափուի ու կալուածատորագիւտներն ալ անոնց մէկ օրինակն իրենց քով պիտի ունենան ի հարկին բաղդատելու համար։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆՆ հրախաագիտական Ուղերձ մը մատոյց ի Կայսերական Պալատ, 12 յոյն ուսանողներու Պոլսոյ բարձրագոյն վարժարաններն ընդունուելուն համար։

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷ դուրս տեղերու մէջ ծախուած ձիերէն ո և է տուրք պիտի չառնուի։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ.—Ռէժիի Սագըզ շոգենաւը Բիոսի և Բասրայի միջև առագաստանաւ մը գրաւեր է որ 34 հակ ծխախոտ կ'պարունակէր։ Նաւաղները նաւը լքանելով ցամաք ելեր և յաջողեր են փախչիլ։

ՈՃԻՐ.—Երէկ գիշեր ժամ 3ին միջոցները, Բերա, երկու Հայ կառապաններ, Արտաչ և Օննիկ, իրարու հետ կռուելով, առաջինն իր հակառակորդը դանակով ծանրապէս վիրաւորեց ձախ կողէն, և փախաւ։ Ոստիկանութիւնը քիչ վերջն յաջողեցաւ ձերբակալել չարագործը։

ԱՐԿԱԾ.—Երէկ ժամ 6ին միջոցները, Ղալաթիա Շիշհանէ պահականոցին մօտ, նորակերտ տան մը մէջ աշխատող Թուրք գործաւոր մը վերնայարկէն արկածով փողոց ինկաւ և կողոսկրները խորտակուեցան։

Տիկին Ուիգէյքըր և իր ազգականները, ինչպէս նաև Լէվանդ Հէրալտի խմբագրութիւնն և պաշտօնէութիւնը խորին ցաւով կ'ծանուցանեն գման

ՄՐ. ԷՏԿԱՐ ՈՒԻԳԷՅՔԸՐԻ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԼԷՒԱՆԴ ՀԷՐԱԼՏԻ

որ այս առաւօտ ժամ 4.30ին մեռաւ ի Գանտիլլի և կ'խնդրեն որ ներկայ ըլլաք իր յուղարկաւորութեան որ պիտի կատարուի վաղը, Գշ., 25 Օգոստ. միջօրէէն ետք ժամ 3ին Սկիւտարի գերեզմանատան մէջ։

Կ. Պոլիս, 24 Օգոստ. 1903

ԱԶԴ.—Հրատարակուեցաւ Ստեփանոս Վահրամեանցի 12րդ Տետրն որով կ'ամբողջանայ Բ. հատորը։ Պակաս թիւ ունեցողներէն կ'խնդրուի իմացնել ստորև նշանակուած հասցէին, որպէս զի փութով ղրկուի։ Հրատարակիչը, բաժանորդաց հանդէպ իր յանձնառութիւնը կատարած ըլլալով, կ'յուսայ որ ապառիկ հաշիւ ունեցողները կ'հաճին իրենց վճարքն ուղղել առ [illegible], Պապը Ալի Ճատտէսի 23—25։

ԱԶԴ.— Գատըգիւղի Արամեան վարժարանին համար ֆրանսերէնի մասնագէտ ուսուցիչ մը պէտք կայ։ Փափաքողք կրնան դիմել ամէն կիրակի և ուրբաթ առաւօտ ժամ 2—4 Ս. Թադաւոր եկեղեցւոյ Թաղական Մատակարար ժողովոյ սենեակը։ 2—2

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆՆ Ի ՌՈՏՈՍԹՕ

Յառաջիկայ Օգոստ. 17ին, Վերափոխումն Ս. Աստուածածնայ, քաղաքիս Ս. Թադաւոր եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնն է. այս առթիւ կ'յիշեցնենք բարեպաշտ հաւատացեալներու՝ որ ամէն կողմէ ուխտի և երկրպագութեան կուգան Ս. Թադաւորի հրաշագործ բևեռին, թէ Խորհուրդս Վանքին մէջ հարկ եղած պատրաստութիւնները տեսած է անոնց հանգստութեան համար։ Հարկ կ'համարինք նաև ծանուցանել որ, ըստ ազդարարութեան Ս. Պատրիարք Հօր, Կայս. բարեխնամ Կառավարութիւնն ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայէ մերձակայ և հեռաւոր ամէն գաւառներէ դիմող ուխտաւորներու երթեւեկութեան առթիւ։ Թաղականութիւն

3—3 Ս. Թադաւոր Եկեղ.

Ռոտոսթօ 6 Օգոստ. 1903.

ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ մասնագէտ ուսուցիչ մը պատրաստ է դասախօսել վարժարանաց մէջ, նաև մասնաւոր դաս տալ նոր մեթոտով։ Դիմել Խմբագրատուն։ 2—2

ՌՈԲԵՐԴ ՔՈԼԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը պիտի սկսի Երկուշաբթի, Սեպտ. 2/15։ Կարգադրութիւններ եղած են նոր դիւրութիւններ տալու վաճառականական ուսմանց համար։ Մնայուն բժիշկ մ' աշակերտներու առողջութեան, մարմնամարզներուն ու խաղերուն, ինչպէս նաև վարժարանին ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կ'հսկէ։ Նախորդ տարուընէ սկսեալ՝ բացուած է նաև փոքր տղոց յատկացեալ նոր շէնքը, ուր պիտի ընդունուին մինչև տասն տարեկան աշակերտներ։ 13—15

ՔՐՈՆԻԿ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ

Այսօրուան Թղթատարով Տփղիսէն ստացանք մեր Յլս. 30 և մեռն Օգս. 3 թուակիր երկու թղթակցութիւն։ Եկեղեցական կալուածոց գրաւման լուրն առաջին անգամ Ս. Հայրապետին հաղորդեր է Էջմիածնի Սինոդին (Վրացի) Պրոկուրորը։ Ս. Հայրապետը «կ'խորհինք» կ'ըսէ, և նոյն գիշերը ձիով միայնակ կ'ճամբորդէ Հաղբատու վանքը, ուր առանձին կ'աղօթէ։ Յլս.27ին կառախմբով Աղեքսանդրապօլ կ'հասնի Սևանու վանքէն։ Ժողովուրդը չատ կ'ազդէ պաղատանօք և խնդրելով որ Ն. Ս. Օծութիւն չհամակերպի գրաւման։ Ս. Հայրապետը վստահացուցիչ խօսքեր կ'ըսէ թէ ինք երբեք պիտի չընդունի Հայ. Եկեղեցւոյ վնասաբեր կարգադրութիւն մը։

* * * Կիլիկիոյ Աթոռն 150,000 րբլ. նուիրողն է Պրն. Սողոմոն Բաքանասեանց, որ այս արժէքով իր տունը Ս. Էջմիածնի պիտի տար 1600 ամեակի առթիւ, բայց կալուածական նոր կարգադրութեանց վրայ, պաշտօնական նոտար կանչելով, ետ առաւ Ս. Էջմիածնէն, և նուիրեց Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին։ Տունը պիտի ծախուի, գնողն է որ կուտայ 150 հազար րբլ.ը, և դրամը պիտի ղրկուի այս կողմ։

Պոլէճիկի Գաւառական Ժողովին անդամները խնդրագրով մը դարձեալ կ'աղաչեն Պատրիարքարանի որ Տ. Մովսէս Եպս. չղրկուի։ Ժողովրդական հանրագրութիւն մ'ալ կ'խնդրէ որ Պալագեան Վրդ. չմեկնի։

—Պոլէճիկի Առաջն. Փոխանորդ Տ. Գրիգորիս Վ. կ'գրէ Պատրիարքարան թէ Պոլիս գալու համար պատրաստութիւններ կ'տեսնէ։ Տ. Գրիգորիս Վ. կ'աւելցնէ թէ լրագրաց մէջ կարդալով որ Վարչութիւնն որոշած է զինքը Պոլիս կանչել, Մ. Զայէն անմիջապէս Պոլէճիկ եկեր և իր հրաժեշտի ողջոյնը տուեր է ժողովրդեան։ Բոլոր դասակարգերէ, նոյն իսկ կիներէ բաղկացեալ պատգամաւորութիւններ Առաջնորդարան երթալով խնդրեր են որ չմեկնի, և թէպէտ ինք համոզեր խօսքերով հանդարտեցուցեր է զիրենք, սակայն ուզեր են բռնութեամբ վար դնել զինքը։ Օգոստ. 5ին քահանաները խմբովին Առաջնորդարան դիմեր և խնդրեր են որ չմեկնի։ Հետեւեալ օրը քաղաքին գլխաւորներէն 10 հոգի Առաջնորդարան գացեր և յայտներ են ժողովրդեան բաղձանքը, յարելով թէ 100է աւելի ստորագրութեամբ հանրագրով մը ինչպէս նաև Գաւառ. Ժողովոյ կողմէ պիտի խնդրուի Պատրիարքարանէ որ իր մեկնումն արգիլուի, այլ սակայն Տ. Գրիգորիս Վ. պնդեր և Թախանձեր է որ ազատ Թողուն զինքը։

—Այս չաբթու Խառն կամ Քաղաքական Ժողով չպիտի գումարուի։

—Արև. Մամուլի վերջին թիւին մէջ կը կարդանք.—«Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը շնորհակալութեան նամակ մը ուղղած է քաղաքիս կուսակալ Բարձր. Քեամիլ փաշայի, որու մէջ շնորհակալութիւն կ'յայտնէ այն բարձր աջակցութեան և դիւրութեանց համար զորս Ն. Բարձրութիւնը չզլանար նուիրել տեղւոյս Ազգ. գործոց բարւոք կարգադրութեան առթիւ, ինչպէս նաև այն կառավարական բացառիկ պատիւներուն և արտօնութեան համար զոր հաճեցաւ շնորհել՝ հանգուցեալ Առաջնորդ Տ. Մելք. Սրբազանի յուղարկաւորութեան աւելի շքեղութիւն տալու և անոր մարմինը եկեղեցւոյ բակին մէջ թաղելու մասին։ Ս. Պատրիարք Հօր շնորհակալութեան նոյն ուղերձը Բարձր. Կուսակալին մատուցած է Առաջ. Փոխանորդ Արժ. Տ. Յովհաննէս քհնյ. Մինասեան՝ ընկերակցութեամբ Քաղ. Ժողովոյ Ատենապետ Վահան էֆ. Պարտիզպանեանի։

«—Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ օրհնութեան կոնդակ մը հասած է ի հաստատութիւն նորընտիր Քաղ. Ժողովոյ։

«—Ողբացեալ Մելք. Սրբազանի եղբայր Եփրեմ բէկ Մուրատեանց՝ որու ներկայութեամբ, ինչպէս գիտեն ընթերցողք, բացուած էր վախճանեալ Սրբազանի կնքեալ սենեակը և հոն գտնուած ամբողջ գոյքերը ցուցակագրուած, խնդրած էր Ազգ. Վարչութիւնէն իրեն յանձնել իր Սրբազան եղբօր մահուան վկայագիրը, ունեցած գոյքերուն ցուցակն և երևան ելած կտակամասն թուղթին մէկ պատճէնը. ուրախ ենք յայտնելու որ Քաղ. Ժողովը վերջապէս գոհացում տուած է Եփրեմ բէկի խնդրանքին՝ յանձնելով անոր վերոյիշեալ երեք թուղթերը։ Եփրեմ բէկ երէկ ճամբայ ելաւ դէպի Խարբերդ իր պաշտօնատեղին»։

—Կրօն. Ժողովը վաղը նիստ ունի։ Քահանայ անդամներն անցեալ նիստին յայտնած են որ խոստովանութեան պատճառաւ բացակայ գտնուիլ հարկադրուած են, և թէ եպիսկոպոս անդամներուն կատարելիք անօրինութեանց համամիտ են։ Հետևաբար, վաղն երեք եպիսկոպոսները գումարուելով, կարգ մը անօրինութիւններ պիտի ընեն ամուսնական կարգ մը գործերու մասին։

—Պատրիարքարանի Ս. գործակատար Արիս էֆ. Յէճեան չաբաթ օր Կայս. Պալատ գնաց։

—Երուսաղէմի Լուսարարապետի ընտրութեան դէմ բողոքող միաբաններու հանրագրութիւնը Խառն Ժողովոյ նկատառման յանձնուած է։

—Ս. Պատրիարքը չաբաթ իրիկուն Ենիգիւղ երթալով, հիւրընկալուեցաւ Քաղ. Ժողովոյ ատենապետ Եղսափեան էֆ.ի բնակարանը։ Երէկ առաւօտ Պէյգօզ անցնելով քարոզեց տեղւոյն եկեղեցին մէջ, և ցերեկին ճաշի հրաւիրուեցաւ Տ. Բարթողիմէոս Արք.ի բնակարանը, ուր ընդունեց Հայր Մանուէլ Վ. Բաշճեանի և այլոց այցելութիւնները։

—Գատըգիւղի Թաղ. Խորհուրդն եկեղեցւոյ կալուածոց մէկ վիճակացոյցը ղըրկած է Պատրիարքարան։

—Առաջնորդական Վիճակներու բաշխման համար Խառն Ժողովը վերջերս յանձնաժողով մը կազմած էր անդամակցութեամբ Տ. Վահրամ Արք.ի և Սեթեան Միհրան էֆ.ի։ Այդ յանձնաժողովն իր առաջին նիստը պիտի գումարէ երկուշաբթի առաւօտ ժամը 3ին ի Պատրիարքարան։

—Հիւրմիւզեան Գէորգ քհյ. որ Կրօն. Ժողովոյ կողմէ պաշտօնազրկուած եղած էր և Աղեքսանդրիոյ մէջ կ'թափառէր, կ'գրէ Պատրիարքարան թէ լսելով որ Մարսիլիոյ ազգայինները քահանայի մը պէտք ունին և տեղեկանալով որ Տ. Գէորգ եպիսկ. Իւթիւճեան վերջնապէս հրաժարեր է Մարսիլիոյ մէջ վարած առժամեայ հովուական պաշտօնէն, Աղեքսանդրիայէ մեկներ է և Մարսիլիա երթալով ինքզինքն յանձնաբարեր է տեղւոյն ժողովրդեան։ Այս առթիւ Հիւրմիւզեան քհյ. խնդրեր է Պատրիարքարանէն որ Մարսիլիոյ հոգևոր հովուութիւնն իրեն յանձնուի։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՓԱՐԻԶ, Օգոստ. 23.— (Շարունակութիւն մեր երէկի հեռագրին).—Փաստաբան Մ. Լապօռի, իր պաշտպանողական ճառն աւարտելէ առաջ, ըսաւ թէ ո և է հանրային չահ վտանգուած չէր այս դատին մէջ։ Ըսաւ թէ նախկին նախարար մը չահ ունէր Ժիրաու Պանքային մասնակցութեան գործին մէջ, և որպէս զի այդ նախարարին անունը չարտասանուի, Պանքային տնօրէնները պահուած էին։ Փաստաբանս թէ դատական պաշտօնարանէն անյայտացած էին Ինպէրեան դատին թղթածրարը, և քանի մը անձանց համար վտանգաւոր ուրիշ թուղթեր, այսպէս օգտակար վաւերաթուղթերէ զրկելով պաշտպան փաստաբանները։ Մեղադրեց Դատական նախարար Մ. Վալլէն թէ նախ իր ծերակուտականի և ապա նախարարի ազդեցութիւնն ի սպաս դրած էր Բազըյի, և յայտարարեց թէ գիտէ որ կառավարութիւնը տեղեկութիւն ունէր Ինպէրեաններուն թէ՝ փախուստէն և թէ՝ պահուըտած տեղէն,

—Միջօրէէն ետքը, բուռն փոթորիկ մը ծագեցաւ Բարիզի մէջ, հեղեղանման անձրևներով, որք քանի մը տուներ ողողեցին և անցուդարձն արգիլեցին։ Քանի մը փողոցներ լճակներու վերածուեցան։ Առեւտրական պաշտօնատան բակին մէջ փլուզում մը պատահելով, երկու գործաւոր ծանրապէս վիրաւորուեցան։

ԷՒՍ—ԼԷ—ՊԷՆ.—Դանիմարքայի Թագաւորը վաղը (այսօր) Բարիզ պիտի մեկնի։

ՊԷԼԿՐԱՏ.—Ենգար Թագաւոր Սերպ երկրագործական Ընկերակցութեան մասնաճիւղն ընդունելով, բանախօսութիւն մ'արտասանեց, որ չատ ծափահարուեցաւ։ Յայտարարեց թէ պետական ամէն կառավարութիւն ամենամեծ ուչադրութիւն պիտի նուիրէ երկրագործութեան զարգացման, երկրագործական կրթութիւնը կազմակերպելով և երկրագործական Պանքաներ հաստատելով, վարկը դիւրացնելու և երկրագործական ապահովութեանց մղում տալու համար։

ՆԱՍԻՕՆԱԼ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷ

ՓԱՐԻԶ, Օգոստ. 23.— Եղեռնագործ Առնոնի վճիռը մեկնութեան նիւթ եղած է լրագրաց մէջ, բայց ընդհանրապէս կ'հաւնուի։ Տիկին Ինպէրի յայտարարութեան մեծ կարևորութիւն չի տրուիր։

ՊԵՐԼԻՆ.—Կ'ծանուցուի թէ Սերպիական փոխառութեան մը համար Տրէզտէնի մէջ սկսուած բանակցութիւնք ի գերև ելած են։

ԱԹԷՆՔ.— Վարչապետ Մ. Րալլի հեռագրեց Գէորգիոս Թագաւորին որ իր վերադարձը փութացնէ, ներքին կացութիւնը ծանր ըլլալուն համար։

ՀՕՆԿ—ՔՕՆԿ.—Անգլ. Կայսրուհի Հնդկաստանի չոգենաւն Հօնկ—Քօնկի մօտ բախեցաւ չինական Հոսան Դօյ չոգենաւին, որ ընկղմեցաւ, իսկ չոգենաւը ծանրապէս վնասուեցաւ։ Անգլ. չոգենաւն ազատեց 170 նաւաղ, բայց չինացի նաւապետն որ չուզեց մեկնիլ նաւէն, և ուրիշ 13 նաւաղք անհետ եղան։

ԻՒՆՊԷՐԵԱՆ ԴԱՏԸ

ՆԻՍՏ Թ.

ԸՆԴՀ. ԴԱՏԱԽԱԶԻՆ ՊԱՀԱՆՋՄԱՆ ՃԱՌԸ

Ընդհանուր դատախազ Մ. Պլօնտէլ Դշ. օր աւարտեց իր պահանջման ճառը, զոր առջի օր 5 ժամ խօսելէ ետքն ընդհատած էր ժամանակին անցած ըլլալուն համար։ Դշ. օր ալ $2\frac{1}{2}$ ժամ խօսելով մանրամասնօրէն բացատրեց «Ռանդ Վիաժէռ»ի հաստատումն ու անոր գործառնութիւնները, և ըսաւ թէ ատիկա Ինպէրեաններուն և Տօրինեաքներուն ապաստան յայտն էր։ Ի վերջոյ պահանջեց որ չորս ամբաստանեալներն ալ դատապարտուին իրենց խարդախութեան և խաբէութեան համար, զի դատավարութիւնն հաստատեց անոնց դէմ եղած ամբաստանութիւնները։

Թէրէզ.—Բայց մեք զոհերն ենք վաչխառուներուն. մեք զոհերն ենք Բազօյին և Վալէին։

Ընդհ. Դատախազ.—Տիկին Ինպէրի կողմէ դատական նախարարին դէմ եղած թշնամալից խօսքերուն չարժեր որ անգամ մ'ևս պատասխանեմ։

Մ. Պլօնտէլ ապա ներկայացուց ամբաստանեալներուն իւրաքանչիւրին իր կատարած դերին մէջ. Ռօմէն՝ խումբին մխողը, Էմիլ՝ ընտանիքին իբր արժանապատիւ հայրը՝ տխմար կերպ պարկեչտութեան։ Այս երկուքէն աւելի բարձր են միւս երկու գլխաւոր ամբաստանեալներուն՝ Ֆրետերիքի և Թերէզի դերերը։ Ֆրետերիք զոր մեք կ'ճանչնայինք իբրև գործունեայ և աչխատասէր անձ մը, որ գիտէ քաղաքային դատավարութեան համար պէտք եղած ամէն հնարագիտութիւնը, դիմամբ ետ կ'քաշուի, մինչև Թերէզ, ինք յառաջ անցած է գիտնալով որ այր մարդ մը կնոջմէ մ'աւելի անվստահութիւն կ'ներչնչէ և փոխադարձաբար, և որովհետև, Թերէզ յարմարագոյնն է ստախօսի դերին մէջ, ինչպէս տեսնուեցաւ։ Ստուն այն տարրն է որուն մէջ կ'ապրի Թերէզ. մէկ նպատակակէտ ունի նա, և այդ ալ դրամն է։ Թերէզ «Ռանդ Վիաժէռ»ի գործերն անխորհելով կ'ըսէր յաճախ «պիտի սպասենք մինչև որ 300 միլիոն ֆրանք քաչենք։»

Ընդհ. դատախազը վերջացնելով իր ճառն ըսաւ. Ամբաստանեալներուն պատճառած նիւթական վնասներն անհաչուելի են, բայց բարոյական կործանումներն ալ անոնցմէ վար չեն միայ։ Ամէն ինչ որ նուիրական է մեզ համար, անհետացաւ այս ողբալի կործանումէն. ամէն բանէ առաջ Արդարութեան հանդէպ պէտք եղած յարգանքը վնասուեցաւ չատ։ Ինպէրեանները պարզապէս դաւաճանութիւն մ'ըրին հանրային Բարոյականին դէմ, այն բարձրագոյն բանին դէմ որ նուիրական է ամէն քաղաքակիրթ ազգաց համար և պէտք է աւելի ևս նուիրական ըլլայ ժողովրդական ընկերութեան մը համար, այդ է՝ դատարանաց նուիրականութիւնը։ Դաւաճանութիւն չէ՞ երբ մարդ մաքիավելական հնարքներով, խորամանկ անվարանութեամբ լիրբ խաբէութեանց գործիք ընէ մեր գերագոյն դատարաններուն որոշումները։ Այո՛, տեարք իմ, Ինպէրեաններու և Տօրինեաքներու այս արարքն անպատիժ եղեռն մ'է որ չի կրնար արդարանալ կամ ներուիլ քաղաքական անձնաւորութեանց դէմ իրենց ըրած չարամիտ յարձակումներովն և ամբաստանութիւններովը։ Երբ խնդիրն այս տեսակէտով նկատողութեան առնուի, այն ատեն աւելի մեծ կարևորութիւն մը կ'առնու ձեր ընկերային պատգամաւորութիւնը զոր դուք, Տեարք իմ երդուեալք, պաշտօն ունիք կատարել. տարակոյս չունիմ թէ չատ մեծ չրջահայեցութեամբ և անյողդողդութեամբ պիտի կատարէք ձեր պարտաւորութիւնը։ Դուք պիտի ցուցնէք ամբաստանեալներուն թէ եթէ եղաւ ատեն մը որ յաջողեցան խաբել իրենց խնդիրներովն զբաղող դատարանները, բայց կայ դատարան մը զոր չեն կրնար մոլորեցնել իրենց սուտերովը, նենգութիւններովն ու հնարքներովը։ Այդ դատարանը, Տեարք իմ, Բարիզի երդուեալներն են որք հանրային խղճին արդար գոհացում մը պիտի տան, ինչպէս կ'ակնկալէ ամէն ոք։ Երդուեալ Դատաւորաց Ժողովը, իր մեկին և անկրկնելի վճռովը հանրութեան պիտի ցուցնէ ճշմարտութեան, իրաւունքի և արդարութեան աննախապաշարելի յաղթանակը։

ԼԱՊՕՌԻԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ՃԱՌԸ

Ընդհ. Դատախազին ճառէն ետքը, ամբաստանեալներէն Ֆրետերիք և Թերէզ Ինպէրեաններու պաշտպան փաստաբան Մ. Լապօռի սկսաւ խօսիլ ժամ 2 ու կէսէն մինչև 6 իր պաշտպանողական ճառը զոր նոյն օրուան տարաժամութեան պատճառաւ չկրնալով աւարտել, հետեւեալ օրուան թողուց։

Լապօռի ետքը պիտի խօսին Էմիլի և Տօրինեաքի փաստաբանները։

Լապօռի չատ ազնիւ պաշտօն յանձն առած էր Ինպէրեաններու պաշտպանութեամբը. կ'ուզէր իր ճառը բարձր հարթակի մը վրայ դնել, Ֆրանսայի քաղաքային օրէնքները պատասխանատու ճանչնալով Ինպէրեաններու արարքին և ամբաստանելով կառավարութիւնն որ երկար տարիներէ ի վեր Ինպէրեանն ազատ թողած էր։ Լապօռի նախ և առաջ ըսաւ թէ պէտք է խօսք տրուի Տիկին Ինպէրի որ խոստացած էր խօսիլ։ Իսկ ես, ըսաւ Լապօռի, չեմ ուզեր կանխել Տիկին Ինպէրը, ոչ ալ անձնապէս հրապարակել իր ըսելիքները։ Տիկին Ինպէր ըսաւ թէ սոսկալի գաղտնիք մ'ունի և այդ գաղտնիքն հաղորդեց ինծ. ես համոզուեցայ այդ գաղտնիքին ծանրակշիռ կարևորութեան։ Բայց ինքն իրեն վերապահեց այդ գաղտնիքին խոստովանութիւնը։ Չուզեց որ հակակշռի տակ առնել փորձեմ իր վչտագին խոստովանութեան ճշտութիւնը։ Եթէ այդպիսի փորձ մ'ընէի, լրագրական տեղեկակրութեան այժմու այս զարգացեալ վիճակին մէջ այդ գաղտնիքը քսանչորս ժամու մէջ ընդհանուրին պիտի ծանուցուէր։ Այդ գաղտնիքն ինձ չի վերաբերիր, զայդ չեմ կրնար հաղորդել ձեզ և ատոր համար յանձնառութիւն չեմ կրնար ստանձնել։ Տիկին Ինպէր իսկ այդ բանը չխնդրեց ինձմէ։ Յորչափ ամբաստանութիւնը չապացուցանէ թէ միլիոնները գոյութիւն չունին, իրաւունք ունինք հաւատալու թէ ատոնք կան։ Հարստութիւնն ալ գոյութիւն ունի, մինչև որ ամբաստանութիւնն հակառակը չհաստատէ։ Ամբաստանեալը պէտք չունի ապացոյցն ինք տալու. ինք կ'սպասէ որ ցուցնեն զայն իրեն։ Դուք, տեարք իմ երդուեալք, պիտի հասկնաք թէ որչա՜փ ծանրագոյնն կ'կչռէ այս գաղտնիքը Թերէզի վրայ և որչա՜փ դժուար է իրեն ատոր յայտնութիւնը։ Այդ յայտնութիւնն պիտի խորտակէ երկու հոգիներ, որք յանկուցիչ Թանկագին են իրեն համար, իր ամուսինը՝ Ֆրետերիք և իր աղջիկը՝ Եւա։ Ես ալ իմ մասիս Տիկին Ինպէրի և երդուեալներուն մէջտեղ կը կենամ արգիլելու համար այդ յայտնութիւնը։ Լապօռի ամբաստանագրին զանազան կէտերը քննադատելէ ետքն ապահովցուց թէ պիտի պահանջէ երդուեալներէն անպարտ արձակել Տէր և Տիկին Ինպէրեանները որ պատուաւոր անձեր են, լաւագոյն ընկերութեանց մէջ յարաբերութիւններ ունին, որ Բարիզի բարձրագոյն շրջանակներու պատկանող անձնաւորութիւններ կ'ընդունէին իրենց տան մէջ։

Լապօռի ապա նկարագրեց զոյգ մը ամոլն որ յանկարծ ժառանգութիւն կ'ընդունի այնպիսի հարստութիւն մը որուն մեծութիւնը «հազար և մէկ գիշերներ»ու մէջ միայն կարելի է տեսնել։ Զարմանալի է որ երիտասարդ ամոլը չի մտածեր երկար բարակ քննութիւններ ընել նախախնամութեան կողմէ իրեն գոգը նետուած այդ հարստութեան ծագման վրայ։ 1886էն մինչև 1902 տեղի ունեցած դատավարութեանց մէջ դատարաններն իրենց վճիռներով ճանչցած են այդ հարստութեան գոյութիւնը։

(Շար. Կայ.)

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

[illegible]

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ.	Օ.Ռ.	34 27½
Ամէնէն բարձր գին	»	34 33
Ամէնէն վար գին	»	34 25½
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	124 25
Ամէնէն բարձր գին	»	124 62½
Ամէնէն վար գին	»	124 —
Թրամուէյ	»	107 —
Ամէնէն բարձր գին	»	107 —

ԲԱՑՈՒՄ 11/24 Օգս.

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ.	Օ.Ռ.	34 24
» » » »	ժամ 5ին	34 16
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	124 —
» »	ժամ 5ին	122 50
Թրամուէյ	ֆր.	112 —
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղշ.	600 —
» պարտաթ.	ֆր.	486 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	— —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	258 —
Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնսիէ	»	266 —
Անատօլուի Երկթ. պրտթ.	»	525 —
» » բժնթ.	Ա.Ռ.	11 82½
Հեյդնէն.պարգեւատոր Թուղթ	ֆր.	424 —
Բարաժ Կ. Պոլսոյ	»	507 —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ.Օ.	4 45

ՍԹԻՒԼԱՆՑ

Քօնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ.Ռ.	1 55
» ութ օրուան	»	4 50
Ռումէլիի Երկթ. »	ֆր.	2 50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	ղշ.	87 18
Անգլիական ոսկի	»	109 38
Բօլ էմբէրիալ	»	90 —
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 —
Քրիմից	»	51 06
Նոր Մէթալիք	»	104 —
Ռուպլ Թղթադրամ	»	8 62

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

Լոնտոն 3 ամիս	ղշ.	108 5/8
» » » առար. Թղթ.	»	108 3/8
» չէք	»	109 3/8
Բարիզ 3 ամիս Պնք.ի Թղթ.	ֆր.	23 15
» » » առև. »	»	23 17½
» չէք	»	22 97½
Վիեննա չէք	քուրօն	21 88
Պերլին չէք	մարք	18 64
Ռուսիա չէք	ռուպլ	8 61

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Օգս. 22

Օսմ. Քօնս. Սէրի Բ.	Ա.Ռ.	60 25
» » » Դ. բաց.	»	31 63
» » » Դ. գոց.	»	31 63
» » » Դ.	»	34 63
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	13 37
Եգիպտական միացեալ	»	103 75
Այտընի Երկաթուղի	»	15 —
Անգլ. Քօնսոլիտէ	»	90 81
Փոխառութիւն Դուայա	»	87 50
» Հելլենական 1881	»	41 —
» » 1884	»	41 —
Մօնօբոլ	»	43 —
Պուլկր. Փոխառթ. 1888	»	88 50
» » Նոր 1892	»	89 50
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 32½
Թրանսվալ	»	4 31
Դրամազեղչ		3 —

ԲԱՐԻԶ, Օգս. 22

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ. բաց.	Ա.Ռ.	32 20
» » » Դ. գոց.	»	32 20
» » » Գ.	»	35 20
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	126 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	588 —
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%	»	488 —
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	97 55
Քրէտի Լիօնէ	»	1122 —
Պանք տը Բառի	»	1090 —
Սպանիական արտաքին	»	91 17
Իտալական Ռանթ	»	102 37
Թրանսվալ	»	110 —
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 155
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ՊԵՐԼԻՆ, Օգս. 22

Անատօլուի Երկ. պարտաթ.	մարք	103 40
» » բաժնթ. 60%	»	95 40
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	129 25
Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ.	»	— —
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 220
Դրամազեղչ		4 —
Չինարանի փոխառութիւն 1903		96 80

ՎԻԷՆՆԱ, Օգս. 22

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95 13
» Լոնտոնի վրայ	»	239 20
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	118 75
Օսմ. Ռէժի	»	357 —
Դրամազեղչ		3 ½

ԲՐՈՖ. Ա. Յ. ՊԷՉՃԵԱՆ

ՏԱՐԵՐՔ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

115 ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

Բնագիտութեան սոյն դասագիրքը որ պատրաստուած է մանաւորապէս Ազգային վարժարաններու մէջ գործածուելու համար, յանձնարարելի է նաև առ հասարակ ամէն անոնց որ կը հետաքրքրուին բնութեան գաղտնիքներով։

Բնագիտական ամէնէն կնճռոտ հարցերը բացատրուած են պարզ եւ դիւրըմբռնելի ոճով մը որ արդիւնք է բազմամեայ հեղինակին երկար տարիներու փորձառութեան իբրեւ ուսուցիչ բնական գիտութեանց Կեդրոնական Թուրքիոյ Գոլէճին մէջ։

Դասերը պարզուած են 115 պատկերներով որ աւելի յանկուցիչ կ'ընեն աչակերտին ուսած նիւթերը։

ԳԻՆԸ է միայն 8 ղրշ.

780 երես եւ զօրաւոր կազմով

Կեդրոնատեղին է 6—10

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ Թղթավաճառանոցը

Թիւ 27, Ֆինճանճըլար եօգուչու, Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը գտնուի նաև բոլոր գրավաճառաց քով։

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՆԿՐՈՒԱԶ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857 ԻՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ. ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Ի ՊՈՒՏԱՓԷՇԹ

Կ Ե Ն Ա Ց Բ Ա Ժ Ի Ն

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332,000,000 ՖՐԱՆՔ — ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 114,000,000 ՖՐԱՆՔ — ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 461,035,390 ՖՐԱՆՔ

Այս Ընկերութեան պայմանները՝ Թուրքիոյ մէջ գործող միւս ընկերութեանց պայմաններէն, ԱՄԵՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՆԵՐՆ ԵՆ։

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ խիստ մատչելի պայմաններով ու անմրցելի գիներով. —ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ և գումարներ և ջնջման չենթարկուելու մասնակցութեամբ և երաշխաւորեալ շահերով, որպէս նաև աղջկանց օժիտի ու մանչ աղջկան դրամագլխի կազմութեան, և ցմահ գանձելի տարեթոշակներու։

ԿԱՐԺԷ ՈՒՐԵՄՆ ԱՅԼՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵԼԷ ԱՌԱՋ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԱԶԲԷ ԱՆՑԸՆԵԼ

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան Ընդհանուր Գործակալութեան։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆ Է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԲԱՆՔԱՆ

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ՈՒ ՋԵՌՆՀԱՍ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ Կ'ՓՆՏՌՈՒԻՆ.

Ընդհ. Գործակալ թովանդակ Թուրքիոյ

ՈՐԴԻՔ Ն. ՊԱՌՆԱԴԱՆԻ

ՊՈԼԻՍ ՊԱՌՆԱԹԱՆ ԽԱՆ

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՑԹԱՑԹԻՒՋ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING Co

Սինկէրի կարի մեքենաները գուցէ անզուգ. պտղաբեր չինուած ըլլալով, իրենց առաւելութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լեկ Սինկէրի մեքենայ ունին գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400 է աւելի պատուոյ վկայական և չքանշան առացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին Բերա, Շիշլի Համամ, Ղալաթիա Սէրայի դիմաց։

Բերա) Շիշլի Համամ Գրան-Մուրզէի դիմաց Թիւ 343 և 343 երկին.

Ղալաթիա) Սինկէր Խան, Թիւնէլին ետեւ.) Թրամվայի կայարանին դիմաց,

Ստամպօլ) Սուլթան Համամ Թիւ 2.) Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի կայարանին դիմաց Թիւ 13.

Սկիւտար Չարշի Պոյու, Թիւ 120.

Կեղծիքէն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է։ Ընկերութեան կեդրոնական վարչատեղին կ'գտնուի Բերա, Շիշլի Համամ, Թիւ 343 և 343 երկին, Տիւզ Օղլու Սարգիս Պէյի տանը։

Վիեննա, 1 Օգոստոս 1903.

Մ. Տ.

Պատիւ ունինք Ձեզ ծանուցանելու, որ այսօրուան թուականէն սկսեալ հրապարակիս վրայ հաստատած ենք տուն մը

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԵՒ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

կառավարական եւ վաճառականական անունի օրինօք վաւերագրեալ հասցէի տակ, որ պիտի զբաղի ամէն ճիւղի ապրանաց արտածութեամբ և ներածութեամբ, ի մասնաւորի՝ կաշեղինաց, կօշկակարական պիտոյից, ամէն տեսակ հագուստի առուններու, մանիֆաթուրայի եւայլն եւայլն։

Ունենալով երկար տարիներու փորձառութիւնը վաճառականական այս մասնաճիւղի վրայ, և արդէն յարաբերութեան ու գործակցութեան մէջ ըլլալով վերոյիշեալ ապրանաց ամենալաւ և յարմարագոյն գործարանաց հետ՝ ի վիճակի ենք վստահեցնելու այն ամէն յարգելի վաճառականական տուներն որք պիտի փափաքին մեզ հետ գործակցելու, թէ մենք ամէն ջանք ի գործ պիտի դնենք և ոչինչ պիտի խնայենք զանոնք լիովին գոհացնելու և իրենց համակրութիւնը քիչ ժամանակի մէջ առ մեզ գրաւելու։

Լիայոյս ըլլալով ուրեմն որ պիտի բարեհաճիք և դուք զմեզ պատուելու ձեր վստահութեամբը՝ հաղորդելով մեզ ձեր յանձնարարութիւնքն որք ի լի գոհունակութիւն ձեզ պիտի գործադրուին, ընդունիլ մեր խորին յարգանաց հաւաստիքը։

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԵՒ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Vien I Laurenzerberg 3. 30—2

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՁԷԹԻ ԵՒ ՕՃԱՌԻ

Ժ. Տ. ԲԱՐԱՄԲԻ-ՎԱՅԻՏԷՍ

Բէօյիւք Մէյլէբ Խան Թ. 34 և Սուրբ Օղլու Խան Թ. 16

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Այս վաճառատան մէջ մեծաքանակ և փոքրաքանակ կ'ծախուին ճշմարիտ և զուտ ձէթեր ու օճառներ։—

Այրուելիքներուն բնակարան յանձնուելը վաճառատան կողմէ կ'կատարուի ձրիաբար։—Այն ապրանքները, որոնք գոհ չեն թողուր գնողները, ետ կ'առնուին փոխարէնը վճարուելով։—

Գիները փէշէնէն են և անմրցելի

Առաջնակարգ ձէթ, օխան 6½ ղրշ.

Նմանապէս լաւ տեսակէ » 6 »

Վառելու ձէթ » 5½ » և 5

Առաջնակարգ օճառ տուներու համար 3¾ ղրշ.

Նմանապէս լաւ օճառ 3¼ օխան։

Մասնաւոր զեղչ եկեղեցիներու, դպրոցներու հիւանդանոցներու և ուրիշ մարդասիրական հաստատութեանց համար եղած գնումներուն։— Վաճառատունս ուղղակի յարաբերութիւն ունենալով որ տեղերու կեդրոններու հետ, յանձնարարութիւններ կ'առնէ ձէթ ղրկելու եւ վաճառելու ձէթի, մեքենաներու յատուկ ձէթի և օճառի համար, ուղղուած քանակութեամբ և տեսակով։—

Մանօթութիւն.—Հարկ աւելի վարձատրութիւն մը պիտի տրուի այն անձին, որ հաստատէ թէ այս վաճառատան կողմէ ծախուած ապրանքներուն մէջ օտար եւ փտասակար նիւթեր կ'գտնուին։

Մէկ ուղեւորութիւն մը կ'բաւէ հաստատելու համար այս ճշմարտութեան։ 52—2

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՍԿԻՒՏԱՐ

Ամերիկեան Վարժարանի յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի 1903 Սեպտ. 15 ին (Ն. Տ.)։ Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 35 օսմ. ոսկի Ուսումնարանին չորս դասընթացքներուն համար, իսկ 30՝ Նախակրթարանին համար։ Տնօրէնութիւնը ջանք չէ խնայած վարժարանն ամէն առաւելութիւններով օժտելու։ Լաւագոյն դրութեամբ և մեծ յաջողակութիւնով կ'ուսուցուին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլերէն, Գերմաներէն և դասական լեզուները, ինչպէս նաև բնական գիտութիւններ։ Հմուտ և վարժ հիւանդապահուհի մը աշակերտներուն առողջութիւնը կ'վայելէն աշակերտուհիները և կ'ապրին խաղաղ ու քաղցր մթնոլորտի մը մէջ։ Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել վարժարանին Տնօրէնուհի Տր. Փէթրիքի։ 15—6

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԻԳ. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ 1903—1904

Վարժարանիս ԻԳ. տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 1ին։ Նորեկ աշակերտաց մուտքի քննութիւնները տեղի կ'ունենան Օգոստոս 28ին և 29ին, իսկ դասերը կանոնաւորապէս կ'սկսին Սեպտեմբեր 1ին, Բշ. օր։ Վարժարանս երկու տեսակ պայման ունի գիշերօթիկ աշակերտաց ընդունելութեան համար։— Պէտք է վճարել

Ա. Միանուագ մուտք 3 Օսմ. լիրա, Տարեթոշակ 20 Օսմ. լիրա և Արձակուրդի տուրք 1 Օսմ. լիրա։ Ամէն ծախք վարժարանիս վրայ.

Եւ կամ Բ. Առանց մուտքի, 12 Օսմ. լիրա տարեթոշակ և 1 լիրա արձակուրդի տուրք, պայմանաւ սակայն որ աշակերտաց ծնողք հոգան իրենց զաւակաց զգեստի, կօշկի, կարկատուքի, դասագրոց և դպրոցական այլ պիտոյից, մահճակալի և անկողնոյ, ինչպէս նաև գիշերէից ծախքը, իսկ վարժարանս տայ սնունդ, ուսում և հոգայ լուացքի, բժշկի և բաղնիքի ծախքերը։ Ցերեկեայ թոշակաւորները պարտին վճարել 6 Օսմ. լիրա։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար, ծնողք կամ պաշտպանք կրնան դիմել ի Կ. Պոլիս, Ազգ. Պատրիարքարանը կամ ի Կարին Վարժարանիս Տեսչութեան։ Յառաջիկայ տարի նոր ձրիավարժներ չպիտի ընդունուին, այդ մասին ո՛ և է դիմում առանց հետեւանքի պիտի մնայ։

Տեսչութիւն Սանասարեան Վարժարանի

Կարին, 28 Յունիս 1903 10—9

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՀԱՅՐԻԿԵԱՆ

Տպագրեալ Նոր Ձեռք

Մինչեւ այսօր հրատարակուած աշխարհագրութեան դասագրքերէն մեծ մասով տարբեր ուղղութեամբ յօրինուած և հետաքրքրական ու չահեկան ընթերցուածներով համեմատուած այս գրքոյկը կ'յուսացուի թէ աշակերտներուն սիրելի դառնայ։

ԳԻՆ 3½ ՂՐՇ. — % 20 ԶԵՂՉ

Կեդրոնատեղին, Մեծ—Շուկայ Սըրա—Օսմալար Խան, փորագրիչ Գրիգոր Խօսկանց, Թիւ 26։ 10—8

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս նպատակն է տալ միջնակարգ հիմնական կրթութիւն մը, հետեւելով Անգլիական ու Ամերիկեան նոյնօրինակ հաստատութիւններու (High School) ծրագրին։ Նոյն ատեն ալ սակայն նկատի առնելով երկրին պահանջները՝ մասնաւոր խնամք կ'տարուի տեղական ու Պետական լեզուներու և գրականութեան, ինչպէս նաև Ֆրանսերէնի։ Ամենէն պզտիկ կարգէն սկսելով կարգ մը դասեր կ'աւանդուին անգլիերէն լեզուաւ, որպէս զի բոլոր աշակերտները կանուխէն ընտելանան անգլիերէնի։ Տնօրէնը՝ Տօքթ. Զէմպըր՝ կ'աւանդէ Տնտեսականութեան դասն որ մասնաւորապէս կ'յարմարցնէ ընթացաւարտները՝ գործնական կեանքի։ Առողջապահութեան դասը կ'աւանդէ վարժարանին բժիշկը, որ միանգամայն մօտէն կ'հսկէ բոլոր աշակերտներուն առողջութեանը վրայ։ Գիտական ճիւղերու դասախօսութիւններն արդիւնաւորելու համար՝ վարժարանն ունի պիտանի ու անհրաժեշտ գործիքներու ընտիր հաւաքածոյ մը։ Նոր բակառոյց նպատակայարմար շէնքն և նորոգեալ ընդարձակ հողերն՝ ամէն ժամանակէ աւելի նպաստաւոր են աշակերտներու հանգստութեան և առողջութեան, գիւղն ըլլալով արդէն հանրածանօթ իր մաքուր օդովն ու գեղեցիկ տեսարաններով։ Վարժարանիս վերաբացումը (24րդ տարեշրջան) տեղի պիտի ունենայ Սեպտեմբեր 3ին (Ր. Ե.)։ Տարեթոշակն է 16 օսմ. ոսկի։ Աւելի մանրամասն տեղեկութիւններու համար դիմել անձամբ՝ Պալպլ—Հաուզ, Կ. Պոլիս, կամ նամակով՝ Տնօրէնութեան, Պարտիզակ։ 15—15

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՏԱՓԱԶԱՐ

Վարժարանիս նոր տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 9ին (Ն. Տ.) Չորեքշաբթի։ Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 12 օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպտեմբերի սկիզբը, և միւս կէսն Յունուարի մէջ։ Դաշնակի դաս առնողներն 3, իսկ երգեհոնի դաս առնողները 1½ ոսկի աւելի կ'վճարեն։ Կէս տոմսակով Ատաբազար ուղեւորելու, և ուրիշ դիւրութիւններու համար կարելի է որ վարժարանին գիշերօթիկ աշակերտուհիները, ինչպէս նաև առաջիկայ տարեշրջանին նոյն վարժարանին աշակերտել փափաքող օրիորդներն իրենց անունները ղրկեն՝ և կամ անձամբ կամ իրենց պաշտպանին միջոցով ներկայանան Մր. Ու. Փիթի, Թիւ 5, Ամերիկեան խան Կ. Պոլիս մինչեւ Սեպտեմբեր 4 (Ն. Տ.)։ Վարժարանին յայտագիրն ուղղողներուն ձրի կ'ղրկուի։ Աւելի տեղեկութեանց համար գրել Տր. Ս. Էֆ. Գավալճեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատաբազար։ 12—12

ՏՈՔԹ. ԲԷՅՕ ԱՔՇԻՕԹԷ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

որ վերջերս Եւրոպա գացած էր վերադարձած ըլլալով ըստ առաջնոյն հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէն ետք, Բերա Զ. Թաղապետական պալատանարանին դէմը, Գապրիէլեան փողոց, Թիւ 20 տունը։ Աղքատաց համար՝ ձրի։ 3—3

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ՖԷՍ ՖԱՊՐԻԳԱՍԸ ՄԱՄՈՒԼԱԹԸ

ՍԹԱՆՊՕԼ ՊԱՀՃԷ ԳԱՓՈՒ ԹՐԱՄՎԱՅ ԵՕԼՈՒՆՏԱ ՆՈՒՄԵՐՕ 21

Համիտիյէ ֆէս ֆապրիգամըզըն կիւնտէկիւն տահա կիւզէլ ֆէսլէր չըգարմագտա հէր տարաֆ հալքը օլտըղը բաղըշլարը միւշթերիլէրիմիզ թարաֆընտան թագտիր վէ ամէլէրին թէշվիգի իչիւն սաթըշըմըզըն պիրէ պէշ նիսպէթինտէ արթմագտա օլտուղու մա՛ էլ մէմնունիյէթ կէօրիւլմէքտէտիր. Ֆապրիգամըզ մամուլաթը օլան ֆէսլէր դայէթ զարիֆ վէ տայանըգլը օլուպ կիւնէշտէն սօլմազ լէքէ զապուլ էթմէզ հաւամութան ըսլանմասընտա քէնտի հալինտէ դուրուամասը իչէ չէքիլմի դայթ իթմէքյուպ հիչէթը ասլիյէսի իլէ գալըր. Ֆէսլէրիմիզին էն ուճուզ ճինսի 4 ½ ղրուշ օլուպ պու ֆէսլէրտէն ալան զէվաթ 4—5 այ հիչ գալըպը վուրտուրմագ իգթիզա էթմէքսիզին գուլլանապիլիւրլէր. Թապիի տիր քի 6, 7½, 9 վէ 14½ ղրուշլուք ֆէսլէրիմիզ տահա զիյատէ տայանըգլը վէ չօգ զարիֆ տիր. պազը միւթէքթէքիպլէր էննէպի ֆէսլէրինի պիզիմ ֆէսլէրիմիզ չէքլինէ սօգարագ սաթըլըզըգ փիյաթլարտան իքի գաթ փիյաթա քէզա պիր թագըմը տախի պիզիմ 4 ղրուշլուք ֆէսլէրիմիզի սաթուն ալարագ վէ իչէրուսինի թէպտիլ իտէրէք ֆահիշ փիյաթ իլէ ֆիրուխթ իթմէքտէտիրլէր. պու հալի մէն իթմէք վէ միւշթէրիմիզի սագընտըրմագ իչուն ֆէսլէրիմիզին իչէրուսինէ ֆիյ 1 Աղըսթոս սէնէ 319 տան իթիպարէն ֆապրիգամըզըն մարգասը գօնուլմըշտըր քի պու մարգանըն էսըրը ֆէսլէրին իչէրուսինտէ պուլունան մէշինին վէ տիկէր էսըրը իսէ գումաշըն իւզէրինէ գավի վէ չըգարըլմասը միւմքին օլմայաճագ սուրէթտէ եափըշտըրըլմըշ օլուպ ֆապրիգամըզըն մարգասը օլմայան ֆէսլէր սահթէ օլտըղընտան միւթէքէր միւշթերիմիզէ պու մարգայա տըգգաթ պույուրմալարը թավսիյէ օլունըր, ֆապրիգամըզըն պաշլըճա ֆիրուխթ մահալի Տէրսաատէթտէ Պաղչէ Գափուսընտա Թրամուէյ ճատտէսինտէ 21 նումէրօլը վէ Շահզատէ Պաշընտա 20 նումէրօլը տիւքքեանլըր. Տէրսաատէթ վէ Թաշրալարտա մամուլաթըմըզը սաթմագ արզուսընտա պուլունանլար ֆապրիգանըն թիճարէթխանէ իտարէ խանէն Գաթըրճը Օղլու Խանընտա 52 վէ 54 նումէրօլը մաղազալարտա թիճարէ միւթէպէրէտէն Նազարէթ վէ Միհրան Մուրատեան էֆէնտիլէրէ միւրաճաաթ իթմէլիտիրլէր քի հէր կէճնա սուհուլէթ կէօսթէրմէկէ հազըրտըրլար. կէլէն մէքթուպլարա անիտէ ճէվապ վէրիլուպ ֆապրիգանըն չըրաթիթի ֆիրուխթըընը հավի գաթալօղը տախի մէճճանէն իրսալ օլունուր. Խուն վէ սաիրէ էտէվաթըն պահալանմասընտան տօլայը ֆիյ 1 Աղըսթոս սէնէ 319 տան իթիպարէն ֆէսլէրիմիզին հէր ճինսինէ տանէտէ 20 չէր փարայ զամ օլունմըշտըր. Շիշլիտէքի ֆապրիգամըզտա տախի բէրաքէնտէ սաթըլըր։ 16—5

ՊԱԼՔԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. ՍՕՖԻԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ, ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ ՖՐԱՆՔ 7,500,000

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

1899ի ապահովագրութեանց գումարն է 19,534,276 ֆր։ Ամբողջ կեանքի վրայ և խառն ապահովագրութիւն, կէրկէն դրամագլխով, աղոց օժիտ դրամագլուխ այլ և այլ կարգադրութիւններով, չափաւոր սակերով ու նպաստաւոր պայմաններով։ Մէկ տարուան ապահովագրութենէ յետոյ ապահովագիրն անվճարելի կ'դառնայ։ Ընկերութիւնն ո՛ և է առարկութիւն չըներ ապահովագրեալին անձնապաշտութեան, ճանապարհի, ամէն կողմ ճամբորդելու պարագային, եթէ առանց խռով տրաւելու ալ կ'ատարուի։ Նմանապէս ո՛ և է տակի յաւելուած չի պահանջեր։

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Ներկայ ապահովագրութեանց գումարն է 460,267,203 ֆր.։

Դանձուած տպահովագին 1,433,965 ֆրանք։

Ապահովագրութիւն փայտաշէն ու քարուկիր շէնքերու, կարասիներու և ապրանքներու՝ Նպաստաւոր պայմաններով։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՃԻՒՂ

Ապահովագրութիւն վաճառքներու, շոգենաւերու ճամբուն, աշխարհիս ո՛ր կողմն ալ ուղեւորին։

1896ի շահաբաժինն է 18½ %, 1897ինը՝ 18 %, 1899ինը՝ 18 % և 1899ը՝ 16%.

Ընկերութեան դրամատուններն են ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ Կ. Պոլիս. ԱՆԿԼՕ—ԱՒՍՏՐԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ Լոնտոն, ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ Սոֆիա։

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ.

Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց, Օսմ. Պանքայի դէմ Թահիր պէյի խանի առաջին յարկը։

Գաւառաց համար պատուաւոր երաշխաւորութեամբ գործակալներ կ'փնտռուին։

THՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (134)

ՌՕՄԱՆ ՄՕՆՏԷՓԷՆԻ

ՓՈՂՈՑԻ ԵՐԳՉՈՒՀԻՆ

Բ. ՄԱՍ. —ՄԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԼԶ

—Հոս լրագիր կա՞յ, հարցուց Լանկրին։

—Այո՛։ Ես ամէն օր Բըթի Ժուրնալ կը կարդամ, որ ամենէն լաւատեղեակ թերթն է։ Կ'ուզէ՞ք որ ցրուիչէն առնենք։

—Շատ հաճոյք պիտի խմանամ։ Դիշեր բարի ձեզ։

—Ձեր սենեակը, սեղանին վրայ կանթեղ մը կայ։

—Շատ աղէկ։ Ես գրպանս լուցկի ունիմ։ Ուրեմն ամէն բան կարգին է։ Վաղը կ'տեսնուինք։

Լանկրին Հէպէրի ձեռքը սեղմեց և իր սենեակը գնաց։ Պատուհանն արտաքին փեղկեր ունէր։ Ուսիսեօնի հակառակորդը, ներս մտնելէ առաջ, գոցեց զանոնք, և սենեակն երթալուն պէս, ներսէն կղպեց դուռը, կանթեղը վառեց և լապտերին մէջ դրաւ, որպէսզի դիւրաւ պտտցուի։ Այս լապտերը կ'գործածուէր գիշերը, ջերմանոցներն այցելելու համար։ Վստահ ըլլալով որ այլ եւս անզգուշապահ աչք մը պիտի չտեսնէ զինք, գետին դրած պարկին առաւ, գործիքներու ծրարը զատեց, և յետոյ պարկն անկողնին վրայ դնելով, նախ ճերմակեղէն և ապա խընամքով ծալլուած կերպաս մը հանեց։ Այդ կերպասին մէջ կային ճերմակ փայտէ փոքր տուփ մը և անգոյն բայց վճիտ հեղուկ մը պարունակող մանրադիտական շիշ մը, զոր լոյսին բռնեց։—Երկու կաթիլ, չատ չատ երեք, և կ'մնայ մահուան վկայագիրը պատրաստել, մըմռաց։

Յետոյ բացաւ տուփը որուն մէջ կաղապար առնելու յատուկ մեղրամոմի կըտոր մը կար։—Փականքին կաղապարն առնելու պէս, չարունակեց, բանալի մը շինել կուտամ և ուղած ատենս կ'բանամ տաղաւարին դուռը։ Ամէն բան նախատեսած եմ։ Յաջողելու ամէն հաւանականութիւն ունիմ։ Կերպասի կտորը նորէն այն երկու առարկաներուն վրայ պլորելէ ետքը, տեղ մը փնտռեց ուր կարենար աւելի լաւ պահել քան իր պարկին մէջ զոր մէկը կրնար բանալ հետաքրքրութեան համար։ Սենեկին մէկ անկիւնը տեսաւ փայտաշէն հնոց մը, կիսովին աւրուած և անգործածելի։—Ասիկա գործս կ'տեսնէ, ըսաւ դժուարաւ վերցնելով երկաթաթիթեղէ կափարիչը, զոր գոցեց ծրարը պահելէ ետքը։ Այս գործն աւարտելէ ետքը, հանուեցաւ, լոյսը մարեց և անկողին մըտաւ։ Մարմնական աշխատութեան պատճառած յոգնութիւնը, որուն վարժուած չէր երկար ատենէ ի վեր, աւելի զօրաւոր եղաւ քան մտադրաղումները։ Դրեթէ իսկոյն քնացաւ և հետեւեալ առաւօտ միայն արթնցաւ։ Արեւը ծագած էր հորիզոնին վրայ երբ դուրս ելաւ սենեկէն, Հէպէրի տրամադրութեան տակ դնելու համար ինքզինք։

* *

Լէա Կօշէ սովորութիւն ունէր կանթեղ մը ձգել Լէօն փողոցի իր տան բակին մէջ, սեղանի մը վրայ։ Այդ կանթեղը վառեց, և առանց նոյն իսկ մերձաւոր սենեակն երթալու, տենդագին ձեռքով մը բացաւ զուիցերական դրոշմ կրող նամակը և կարդաց կամ մանաւանդ լափեց հետեւեալ տողերը. «Տէ՛ր. —Վերջապէս այս անգամ կրնանք տեղեկութիւն մը տալ ձեզ, ի մասին ձեր Բասքալ որդւոյն։ Այս տեղեկութեան ճշտութիւնը դիւրին է հաստատել։ Ժէնդոտի Տ. Բաղաքապետը Բարիզի մեր գեսպանատան կ'ղրդէն ստացաւ նամակ մը որով կը հաստատեր թէ կրնայ տեղեկութիւններ տալ այն երիտասարդին վրայ որուն մասին գրուած էր իրեն։ Հետեւապէս, կը հրաւիրենք ձեզ որ առտուան ժամ 10էն մինչեւ իրիկուան ժամ 3 գտնուիք զուիցերական գեսպանատունը Մարինեան փողոց թիւ 15 կրկին։ Ցուցանք, Տիկին, որ կատարեալ գոհացում պիտի ստանաք և կ'խնդրենք որ հաճիք ընդունիլ են.— Ի դիմաց Ժէնդոտի Բաղաքապետին, Քարտուղար»։

Ստորագրութիւնն անընթեռնլի էր։ Հաղիւ թէ Լէա այս նամակին մինչեւ վերջին տողը կարդաց։ Ուրախութիւնը կ'յորդէր զինք։—Զուա՛կս, Բասքա՛լս, կ'թոթովէր հասկնալ ձայնով մը։ Հնարքը պիտի գտնե՛մ։ Կարելի պիտի ըլլայ ինձ գտնել զայն։ Օ՛հ, պիտի տեսնեմ, պիտի ողջագուրեմ և պիտի ըսեմ իրեն.—Բաձակիր եմ։ Եւ այս նամակը կուգայ ճիշդ այն պահուն ուր Բարիզ կ'դառնամ մըտադրած գործս կատարելու և զաւկիս համար հարստութիւն մ'ապահովելու։ Արդ ջանկութիւն պիտի բերէ ինծի։ Որի՜ն հոգ թէ ոճրագործ մ'եմ, եթէ ոճիրս օգտակար պիտի ըլլայ սիրականներուս։ Զաւակս ու Ժէրմէնն երջանիկ ու հարուստ ընել և յետոյ դժոխք երթալ, որի՜ն հոգ։

Լէա երկրորդ անգամ կարդաց, յետոյ երրորդ անգամ, ժպիտը շրթներուն վրայ և յոյսը սրտին մէջ, առանց խղճահարութեան, ի յուշ գործուած ոճրին և գործուելիքին։ Յետոյ պառկեցաւ։ Բայց հաճական ծայրայեղ յոգնութեան, անհամբերելի եղաւ աչքերը գոցել։ Լանկրինի յոգնութիւնն յաղթած էր իր մտահոգութեանց, իսկ Լէայի բարոյական յուզումը կ'յաղթէր յոգնութեան։ Նըաւ, ճշգրիտ բայց գործելու միշտ պատրաստ։ Եղ. առաւել։ Լէա, ինչպէս ըսինք, Տանիէլ Ֆօնդէնի սովորութիւնները գիտէր։ Գիտէր թէ Եղ. և Կիր. օրերը կ'անցընէր ի Բօլանժի, Մարկրիդ Վէրնօնի քով։ Կիրակին ընտրել մտադրած գարշելի գործը կատարելու համար, անխոհեմութիւններուն ամէնէն վտանգաւորը պիտի ըլլար։ Կիրակի առաւօտ Բարիզցիները գիւղերը կ'երթան, վերջին կառախմբով դառնալու համար։ Ճամբաները լեցուն են յետամնացներով որք երկաթուղւոյ կայարանները կ'ուղղուին։ Ընդհակառակն Եղ., ինչպէս չարաթուան ուրիշ օրերն երբ տօն չկայ, ճամբաները դրեթէ ամայի են։ Ուրեմն Լէա պիտի գործէր, բայց ամէն բանէ առաջ կ'ուզէր իր զաւկին գործով զբաղիլ։ Պարզ, թէեւ յոյժ խնամեալ արդուզարդ մը տուաւ, և աւջի օր ստացած նամակն առնելով դուրս ելաւ երթալու համար զուիցերական դեսպանատունն ուր անշուշտ պիտի ստանար այնքան բաղձացած տեղեկութիւնները։ Տրնէն ծառուղիէն կառք նստաւ և կառապանին տուաւ Մարինեան փողոցի հասցէն։

ԼԷ

Ժամ 10ը քիչ մ'անցած էր երբ Լէա դեսպանատուն հասաւ։ Կցորդը կ'զբաղէր ընթացիկ գործով երբ բարապանը ծանոյց Ժէնդոտի Բաղաքապետէն նամակ մ'ունեցող տիկնոջ մ'այցելութիւնը։—Ներս բերէք այդ Տիկինը, ըսաւ։

Վայրկեան մը ետքը, Լէա ներս բերուեցաւ։—Հաճեցէք ձեր այցելութեան պատճառը բացատրել Տիկին, ըսաւ կցորդն ողջունելով և աթոռ մը ցոյց տալով։

—Աւասիկ այս նամակը զոր Ժէնդոտի Տ. Բաղաքապետը ղրկած էր ինծի, պատասխանեց Ժէրմէնի տանտիրուհին։ Հաճեցէք կարդալ և պիտի գիտնաք թէ ինչո՛ւ եկայ։

Միեւնոյն ատեն նամակը տուաւ կցորդին որ կարդաց։—Արդարև, Տիկին, ըսաւ, պատասխանեց Ժէնդոտի Տ. Բաղաքապետն թէ պատրաստ էր չահ ունեցող անձին տրամադրութեան տակ դնել այն քանի մը տեղեկութիւնները զոր կրցանք ստանալ Ժէնդոտցի բարի և արժանաւոր բժիշկի մը որդեգրած և մեծցուցած երիտասարդի մը՝ Բասքալի՝ վրայ։ Դուք Տիկին Լէա Կօշէ՞ն էք։

—Այո՛։

—Եւ կ'հաստատէ՞ք թէ այդ երիտասարդ Բասքալն այն տղան է զոր յափշտակեցին ձենէ և որուն հետքը չկրցաք գտնել, հակառակ ձեր դիմումներուն։

—Այո՛։

—Ժէնդոտի Բաղաքապետն իր նամակին մէջ բացատրեց ինծի այս պարագան և խնդրեց որ հետազօտութիւն կատարեմ այս տղուն մասին։

—Իմ տղաս է. Միւսիէ։

—Կրնա՞ք ձեր ըսածն ապացուցանել։

—Այո՛, անվիճելի կերպով։ Իր հօր մէկ նամակը կայ։ Կ'հաճի՞ք կարդալ։

—Հարկ չկայ։ Սաւած տեղեկութիւններս հաղորդեմ ձեզ։

—Զաւակս Բարի՞զ է, հարցուց Լէա չկրնալով իր անհամբերութիւնը զսպել։

—Այդ հարցման չեմ կրնար հաստատական պատասխան տալ։ Սակայն կարծեմ հաւանական է, և ահա թէ ի՛նչ բանի վրայ յենլով այսպէս կ'կարծեմ։ Ժէնդոտի Բաղաքապետին ստեղծական նամակին առնելէս ետքը, աչքէ անցուցի դեսպանատան տետրակներն ուր օրն օրին կ'արձանագրենք Բարիզ եկող զուիցերական հպատակներն և անոնց գալուն պատճառները։ Ծանօթագրութիւն մը գտայ որուն աւասիկ ընդօրինակութիւնը։

Կցորդը գրասեղանին վրայ դրուած թղթածրար մ'առաւ և զատեց թերթ մը թուղթ որուն վրայ գրուած հետեւեալ տողերը բարձրաձայն կարդաց. «Բասքալ, ընկեցիկ, որդեգրուած Տքդ. Ռօշէի կողմէ, որ կ'բնակի ի Ժէնդոտ, գաւառ Ժընէվի։ Բաղաքապետին կողմէ այս իրողութիւններն հաստատող յայտարարութիւն մ'ունի, նաև կանոնաւոր անցագիր մը, և 1897 Մայիս 4ին ներկայացած է դեսպանատուն, այս թուղթերը վաւերացնել տալու համար զոր զանց ըրած էր Բարիզ եկած ատեն։ Այս վաւերացումն անհրաժեշտ եղած էր ներկայացնելու համար զանոնք վարչութեան մը ուր պաշտօն մը կ'խնդրէր»։

Հոս կ'աւարտէր ծանօթագրութիւնը։ Լէա անոր ընթերցումը մտիկ ըրած էր տենդոտ ուշադրութեամբ, յուսալով գտնել տեղեկութիւն մը որով կարելի ըլլար իր տղան երեւան հանել անմիջապէս։ Այս տեղեկութիւնը չկար։ Ուստի մեծ յուսախաբութեան մ'ենթարկուեցաւ։— Ամենքն ա՞ս է, մըմռաց վհատօրէն։

—Այո՛, Տիկին։

—Այս ծանօթագրութենէն կ'հետեւի որ Բասքալ տարիէ մ'ի վեր Բարիզ կը գտնուէր։ Բայց տեսնենք տակաւին Բարիզ է։

—Արդէն պատասխանեցի որ չեմ գիտեր, բայց հաւանական է որ Բարիզ ըլլայ։

—Ինչպէս գիտնալու է, Աստուած իմ։

(Շար.) Թարգմ. Փ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ